

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU17

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lagändringar. Lagändringarna syftar till att anpassa två lagar till EU-rätten: dels lagen om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, dels lagen om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar. Ändringarna innebär bl.a. att det införs nya bemyndiganden om det nationella invändningsförfarandet och producentgruppers sammansättning. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2026.

I ärendet behandlar utskottet även motioner med förslag på åtgärder inom det livsmedelspolitiska området. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsförslag, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete. Motionerna handlar om bl.a. information om och konsumtion av livsmedel, livsmedelsberedskap samt konkurrens och utveckling inom livsmedelskedjan.

I betänkandet finns 18 reservationer (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:77 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.

91 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2025/26.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel	8
Utskottets ställningstagande.....	9
Information om och konsumtion av livsmedel	10
Utskottets ställningstagande.....	20
Livsmedelsberedskap	22
Utskottets ställningstagande.....	31
Konkurrens och utveckling inom jordbruks- och livsmedelskedjan.....	31
Utskottets ställningstagande.....	44
Motioner som bereds förenklat.....	45
Utskottets ställningstagande.....	45
Reservationer	46
1. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (S, V)	46
2. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (C)	47
3. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (MP)	48
4. Offentlig konsumtion, punkt 3 (V, MP)	48
5. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumtledet, punkt 4 (V)	49
6. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumtledet, punkt 4 (C)	50
7. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumtledet, punkt 4 (MP)	50
8. Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan, punkt 5 (V)	51
9. Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan, punkt 5 (MP).....	52
10. Inrättande av beredskapslager, punkt 6 (C)	53
11. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (S).....	54
12. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (C)	54
13. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (MP)	55
14. Livsmedelspriser, punkt 8 (S).....	56
15. Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan, punkt 9 (S)	57
16. Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan, punkt 9 (C).....	58
17. Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål, punkt 10 (V)	58
18. Forskning och innovationsarbete, punkt 11 (C).....	59
<i>Bilaga I</i>	
Förteckning över behandlade förslag	60
Propositionen	60
Motioner från allmänna motionstiden 2025/26	60

Bilaga 2

Regeringens lagförslag71

Bilaga 3

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet77

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel,

2. lag om ändring i lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:77 punkterna 1 och 2.

Information om och konsumtion av livsmedel

2. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:641 av Heléne Björklund (S),

2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 23,

2025/26:2856 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,

2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 13,

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1,

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 22.

Reservation 1 (S, V)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (MP)

3. Offentlig konsumtion

Riksdagen avslår motion

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Reservation 4 (V, MP)

4. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14,

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 87 och

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del.

Reservation 5 (V)
Reservation 6 (C)
Reservation 7 (MP)

5. Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12 och

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 8 (V)
Reservation 9 (MP)

Livsmedelsberedskap

6. Inrättande av beredskapslager

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:546 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,

2025/26:1394 av Sten Bergheden (M),

2025/26:1662 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 1,

2025/26:1985 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20,

2025/26:3224 av Marlène Lund Kopparklint (M) och

2025/26:3334 av Marlène Lund Kopparklint (M).

Reservation 10 (C)

7. Dricksvattenberedskap

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3,

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1,

2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 23 och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30.

Reservation 11 (S)
Reservation 12 (C)
Reservation 13 (MP)

Konkurrens och utveckling inom jordbruks- och livsmedelskedjan

8. Livsmedelspriser

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2912 av Lars Beckman (M) och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 16 och 20.

Reservation 14 (S)

9. Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21,
2025/26:3593 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 19 och
2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 18 och 21.

Reservation 15 (S)

Reservation 16 (C)

10. Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål

Riksdagen avslår motion

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 17 (V)

11. Forskning och innovationsarbete

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2401 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 och

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 36.

Reservation 18 (C)

Förenklad beredning

12. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 19 februari 2026

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Martin Kinnunen (SD), Åsa Westlund (S), John Widegren (M), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Jytte Guteland (S), Lars Johnsson (M), Kajsa Fredholm (V), Victoria Tiblom (SD), Johan Löfstrand (S), Aida Birinxhiku (S), Runar Filper (SD), Magnus Oscarsson (KD), Helena Lindahl (C) och Jakob Olofsgård (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2025/26:77 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet. Det har inte väckts några följdmotioner med anledning av propositionen.

I betänkandet behandlar utskottet även ett nittiototal yrkanden om livsmedelspolitik i motioner från allmänna motionstiden 2025. Motionerna handlar om information om och konsumtion av livsmedel, livsmedelsberedskap samt konkurrens och utveckling inom jordbruks- och livsmedelskedjan. Motionsyrkandena redovisas i bilaga 1.

Ett antal yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlade under föregående riksmöte, och dessa yrkanden behandlas därför i förenklad ordning i ett särskilt avsnitt. Motionsyrkanden som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 3.

Vid utskottets sammanträde den 27 januari 2026 berättade Jordbruksverkets generaldirektör Anna Olofsson med medarbetare om myndighetens arbete med att trygga livsmedelsförsörjningen, bl.a. genom att inrätta beredskapslager av spannmål och insatsvaror.

Utskottets överväganden

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar. Lagändringarna syftar till att anpassa svensk rätt till EU-lagstiftningen.

Bakgrund

I mars 2022 presenterade kommissionen ett förslag till en översyn av regleringen av geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter, garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp. Syftet med förslaget var att förbättra de befintliga bestämmelserna och att stärka vissa delar av skyddet. Vidare syftade förslaget till att ge producentgrupper för geografiska beteckningar möjlighet att på frivillig basis låta produktspecifikationen omfatta krav på högre ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetsresultat.

I april 2024 antog EU:s lagstiftare förordning (EU) 2024/1143 om geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp för jordbruksprodukter (nedan den nya EU-förordningen). Den nya förordningen ändrar tre och upphäver en förordning och började gälla den 13 maj 2024, med vissa undantag.

I mars 2024 fick Livsmedelsverket i uppdrag att analysera behovet av författningsändringar till följd av den nya EU-förordningen. Livsmedelsverket slutredovisade uppdraget i december 2024.

Propositionen

Ändringar i lagen om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Regeringens bedömer att rubriken på lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel inte bör ändras. Regeringen föreslår att i den bestämmelse som anger vilka EU-förordningar som i sin helhet kompletteras av lagen ska hänvisningen till förordning (EU) 1151/2012 ersättas med en hänvisning till den nya EU-förordningen. I bestämmelsen om vilka förordningar som delvis kompletteras av lagen ska hänvisningarna till förordning (EU) 1306/2013 och förordning (EU) 251/2014 tas bort.

Regeringen föreslår ett nytt bemyndigande om invändningsförfarandet; regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om det nationella invändningsförfarandet i artiklarna 10 och 56 samt om den tidsfrist som avses i artiklarna 17.2 och 61.2 i den nya förordningen.

Regeringen föreslår att bemyndigandet att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet tydliggörs; bemyndigandet att meddela föreskrifter om skyldighet för den som använder sig av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel att lämna uppgifter om sin verksamhet ska ändras så att skyldigheten i stället gäller den som är aktör enligt artikel 2.1 e i den nya förordningen.

Regeringen föreslår också ett nytt bemyndigande om producentgruppers sammansättning; regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en producentgrupps sammansättning enligt artiklarna 32.1, 32.2 och 55.2 i den nya förordningen.

Regeringen bedömer att det inte bör införas något bemyndigande att meddela föreskrifter om producentgruppers organisation, stadgar m.m. i enlighet med artikel 32.3. Det bör inte heller införas något bemyndigande att meddela föreskrifter om dels ett system med erkända producentgrupper enligt artikel 33, dels förfaranderegler för producenter av färdigförpackade livsmedel enligt artikel 27.2.

Ändringar i lagen om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar

Regeringen föreslår att hänvisningen till förordning (EU) 1151/2012 i lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar ska ersättas med en hänvisning till den nya EU-förordningen. Hänvisningen till förordning (EU) 2019/787 och förordning (EU) 251/2014 ska tas bort.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2026. Det behövs inte några övergångsbestämmelser enligt regeringens bedömning.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts något alternativt förslag till regeringens lagförslag. Utskottet anser således att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Information om och konsumtion av livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår förslag i motioner om ändrade regler för märkning av och information om ursprung på kött, offentlig konsumtion, konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan samt bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet.

Jämför reservation 1 (S, V), 2 (C), 3 (MP), 4 (V, MP), 5 (V), 6 (C), 7 (MP), 8 (V) och 9 (MP).

Motionerna

Ursprungsmärkning och ursprungsinformation om kött på restauranger och i storkök

I kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 22 efterfrågas att regeringen gör den obligatoriska ursprungsmärkningen av kött på restaurang skriftlig. Motionärerna välkomnar att regeringen infört regler för ursprungsinformation om kött som serveras på restaurang men de beklagar att informationen endast behöver ges på begäran. För att reglerna ska göra skillnad behöver regeringen införa krav på skriftlig information om köttets ursprung; konsumenten ska inte behöva ställa frågan. Även enligt motion 2025/26:641 av Heléne Björklund (S) behöver regeringen se över möjligheten att införa krav på skriftlig ursprungsinformation om kött på restaurang och i storkök.

I kommittémotion 2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 23 efterfrågas att reglerna för ursprungsmärkning på restauranger utvärderas och, vid behov, förbättras. Motionärerna påpekar att regelverket fortfarande är nytt och välkomnar en utvärdering av reglerna för att se om de faktiskt bidragit till fler aktiva val hos restaurangbesökare och, om inte, hur reglerna kan utformas i stället. Centerpartiet tillägger i partimotion 2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. yrkande 49 i denna del att regeringen även bör verka för att ursprungsmärkning införs i hela EU.

Enligt kommittémotion 2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 13 bör regeringen införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött och andra animalieprodukter på restauranger och inom storkök. Det svenska lantbruket är avgörande för livsmedelsförsörjningen och den nationella beredskapen och behöver värnas. På liknande sätt anförs det i kommittémotion 2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1 att regeringen bör införa ursprungsmärkning på de animaliska livsmedel som serveras på restaurang och i storkök. Motionärerna påpekar att nästan allt färskt kött som handlas i butik är svenskt men att det omvända gäller i restaurangsektorn. I butiker finns en fungerande ursprungsmärkning men detta saknas på restauranger och i storkök.

Enligt motion 2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2 bör regeringen skärpa informationsplikten om ursprunget på kött som serveras på restauranger och i storhushåll. En tydlig och lättillgänglig skriftlig märkning gör att konsumenterna kan fatta medvetna beslut. För att möjliggöra informerade val bör kravet omfatta samtliga köttprodukter. Samma motionär framför förslaget även i motion 2025/26:2856 yrkande 3.

Offentlig konsumtion

I kommittémotion 2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 2 framhålls vikten av att regeringen vidtar åtgärder för att öka den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel. Motionärerna påpekar att ökade inköp av ekologiskt i offentlig sektor har visat sig leda till att mer klimatsmart och hälsosam mat serveras. Motionärerna tillägger i yrkande 3 att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige eller strider mot EU-lagstiftningen inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter. Det är enligt motionärerna viktigt att offentlig upphandling går före, driver på utvecklingen och styr mot mer ekologisk djurhållning.

Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet

I partimotion 2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del framhålls betydelsen av att regeringen dels verkar i förhandlingar för att livsmedelsmärkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till”, dels ser över användningen av bästföredatum så att de inte missbrukas för att på så sätt minska matsvinnet. Bästföredatum kan vara missvisande och orsaka matsvinn eftersom livsmedel slängs i rädsla för att det blivit för gammalt. Centerpartiet vill att märkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till” i hela EU för att understryka att livsmedlet ofta håller en tid efter att datumet passerats. Datumgränser för livsmedel bör också ses över.

Enligt partimotion 2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 87 ska regeringen vidta åtgärder så att livsmedelsbranschen tydliggör information om bästföredatum och sista förbrukningsdag. Motionärerna beklagar att det slängs mat ofta helt i onödan eftersom konsumenter tror att maten är dålig efter det att bäst före-datumet har passerats. Därför föreslår Miljöpartiet att livsmedelsbranschen får tydligare krav på sig att informera om livsmedlets hållbarhet.

Enligt partimotion 2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 bör regeringen återkomma med förslag på regleringar inom livsmedelsindustrin som minskar matsvinnet i konsumentledet. Det krävs starkare politiska verktyg för att nå målet om ett halverat matsvinn 2030. Märkningen med bästföredatum behöver förbättras och matförpackningar bör utformas så att de förhindrar matsvinn. Vänsterpartiet anser att regeringen bör se över

lämplig reglering inom livsmedelsindustrin för att hjälpa konsumenter och hushåll att minska matsvinnet.

Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan

I partimotion 2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12 uppmanas regeringen att återkomma med förslag på åtgärder som bidrar till att öka efterfrågan på hälsosamma livsmedel med låg klimatpåverkan. Vänsterpartiet framhåller att det enligt Klimatpolitiska rådet finns stora synergieffekter mellan kost som är bra för människors hälsa och kost som är bra för klimatet. Förändrade matvanor kan bidra till ökad efterfrågan på svenska livsmedelsprodukter som har förhållandevis låga utsläpp. För att nå målen ser man behov av ökade incitament till förändrade kostvanor.

Enligt kommittémotion 2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 4 bör regeringen vidta åtgärder för att inrikta konsumtionen av animaliska produkter på minskad mängd och bättre djurhållning. Inom ramen för Miljöpartiets klimatpolitik lämnas flera förslag på åtgärder för att få konsumenter att välja både mindre och bättre kött, bl.a. s.k. vegonorm, klimatskatt på livsmedel som kan bidra till en minskad köttkonsumtion generellt liksom på kött där antibiotika har överanvänts i djurhållningen.

Kompletterande information och tidigare behandling

Ursprungsmärkning och ursprungsinformation om kött på restauranger och i storkök

Generella bestämmelser om information och märkning som gäller alla livsmedel finns huvudsakligen i förordning (EU) 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (nedan livsmedelsinformationsförordningen). Dessa regler kompletteras av bestämmelser om information om ursprungsland i andra regelverk, bl.a. i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:4) om livsmedelsinformation.

Enligt artikel 9.1 i livsmedelsinformationsförordningen är det obligatoriskt att ange bl.a. ingrediensförteckning, livsmedlets beteckning, datum för minsta hållbarhet eller sista förbrukningsdag samt i vissa fall uppgift om ursprungsland eller härkomstplats. I fråga om ursprungsmärkning av animaliska produkter anges det i artikel 26.2 att uppgifter om ursprungsland eller härkomstplats är obligatoriska i de fall där underlåtenhet att lämna sådana uppgifter skulle kunna vilseleda konsumenterna i fråga om livsmedlets rätta ursprungsland eller härkomstplats, i synnerhet om den information som följer med livsmedlet eller etiketten som helhet annars skulle antyda att livsmedlet har ett annat ursprungsland eller en annan härkomstplats. Det gäller särskilt när annan information antyder att livsmedlet har ett annat ursprung än vad det egentligen har.

För vissa livsmedel är det krav på obligatorisk ursprungsmärkning; detta gäller för t.ex. nötkött, kött från gris, lamm, get och fågel samt honung, frukt

och grönsaker. Vid försäljning av fisk, skaldjur och blötdjur, t.ex. musslor, i butik ska det finnas information om varifrån produkten kommer, ursprungsland eller fångstzon.

Enligt artikel 44.1 b i förordningen får en medlemsstat nationellt föreskriva att ytterligare uppgifter ska vara obligatoriska att lämna för livsmedel som inte är färdigförpackade. Sverige har föreskrivit att uppgifter om livsmedlets beteckning ska lämnas på kundens begäran. Det finns inget som hindrar att livsmedelsföretagare frivilligt ger information så länge påståendet är sant och inte anges på ett sådant sätt att det kan vilseleda konsumenten. Den frivilliga livsmedelsinformationen får inte vara oklar eller förvillande för konsumenten och ska i förekommande fall vara grundad på relevanta vetenskapliga uppgifter. I Sverige används ett antal frivilliga ursprungsmärkningar, t.ex. Svensk Fågel, Från Sverige, Kött från Sverige och Mjolk från Sverige.

I strategin Från jord till bord (COM(2020) 381 final) aviserade kommissionen att den avser att se över möjligheten att utöka bestämmelserna om obligatorisk ursprungsmärkning. Syftet med revideringen är att göra det lättare för konsumenterna att hitta hälsosamma och hållbara livsmedel samt att minska matsvinnet. Förslaget till revidering av livsmedelsinformationsförordningen aviserades till det sista kvartalet 2022 men har ännu inte lagts fram.

När det gäller livsmedel som serveras på restauranger eller i storhushåll anges det i livsmedelsinformationsförordningen vilken information som ska lämnas. Enligt artikel 44.1 a i förordningen är en uppgift om allergena ingredienser en uppgift som alltid ska lämnas. Det finns i dag enligt livsmedelsinformationsförordningen inga krav på obligatorisk ursprungsangivelse på livsmedel som tillhandahålls på restauranger eller i storhushåll. Enligt artikel 44.1 b i förordningen får en medlemsstat nationellt föreskriva att ytterligare uppgifter ska vara obligatoriska att lämna för livsmedel som inte är färdigförpackade enligt vad som anges i artiklarna 9.1 och 10 i samma förordning. Om en medlemsstat vill föreskriva om ytterligare obligatoriska uppgifter för vissa typer eller kategorier av livsmedel måste detta anmälas till kommissionen. Medlemsstaten ska i förväg anmäla den planerade åtgärden och skälen för denna till kommissionen och de andra medlemsstaterna.

I april 2024 fick Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram de föreskrifter som är nödvändiga för att det ska vara obligatoriskt för restauranger och storhushåll att informera konsumenter om ursprungsland för färskt, kylt, fryst och malet kött av nöt, svin, får, get och fjäderfä som används som ingrediens i måltider som serveras på restauranger och i storhushåll. En utgångspunkt ska vara att den administrativa bördan för företagen, kommunerna och regionerna ska vara så liten som möjligt.

Uppdraget redovisades i juli 2024 och notifierades då även till kommissionen. Förslaget innebär att restauranger måste kunna informera gästerna om ursprungsland för kött från nöt, svin, får, get och fjäderfä. Samtidigt som det ska vara enkelt för restauranggästen att få information om köttets ursprung ska föreskrifterna vara enkla för företagen att följa. Restaurangens information till

gästerna baseras därför på de uppgifter företaget redan i dag får från leverantören om djurets uppfödningsland eller köttets ursprung från tidigare led.

I november 2024 beslutade Livsmedelsverket om nya föreskrifter (LIVSFS 2024:11) om krav på ursprungsinformation för kött som serveras på restauranger och i annan storhushållsverksamhet. Föreskrifterna innebär krav på att uppgift om ursprungsland lämnas för nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä som har använts som en ingrediens på restauranger och i annan storhushållsverksamhet. Uppgiften om ursprungsland ska fastställas baserat på den information om köttets ursprung eller djurets uppfödelseland som enligt unionslagstiftningen ska erhållas från tidigare led, och ska tillhandahållas på sätt som anges i 10 §, dvs. på samma sätt som för allergener. För att Livsmedelsverket ska kunna utvärdera tillämpningen av bestämmelserna och följa utvecklingen av EU-lagstiftningen på området gäller föreskrifterna under en begränsad period. Föreskrifterna trädde i kraft och började tillämpas den 1 mars 2025 och upphör att gälla vid utgången av 2026.

Som svar på fråga 2025/26:143 anförde landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) den 12 november 2025 bl.a. följande:

För regeringen är det viktigt att möta det stora intresse som finns hos konsumenter kring mat och att de ska få veta var kött som serveras på restauranger kommer ifrån. Det var bland annat mot denna bakgrund som Livsmedelsverket i april förra året fick i uppdrag att ta fram föreskrifter om att restauranger och storhushåll ska informera konsumenter om ursprungsland för kött (LI2024/00919). De nya föreskrifterna trädde i kraft den 1 mars 2025 och gäller till utgången av 2026.

Om uppgiften ges muntligen ska det tydligt framgå hur konsumenten kan få tillgång till uppgifterna, t.ex. via en skylt vid kassan, på samma sätt som i dag gäller för allergenmärkning. Föreskrifterna har utformats med hänsyn tagen till att så långt som möjligt hålla nere både kostnaderna och de administrativa bördorna för de livsmedelsföretagare som berörs av föreskrifterna.

Livsmedelsverket har för avsikt att utvärdera reglerna och jag får återkomma i frågan längre fram.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat förslag om ändrade regler för såväl ursprungsmärkning som ursprungsinformation om kött på restaurang tidigare under mandatperioden. I betänkande 2024/25: MJU8 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

När det gäller animaliska produkters ursprung framhåller utskottet även i år betydelsen av att informationen om livsmedel och måltider är begriplig och lättillgänglig så att konsumenten får goda möjligheter att göra medvetna val. Utskottet noterar i detta sammanhang dels det EU-gemensamma regelverket, dels de frivilliga åtgärder som branschen själv har tagit initiativ till, t.ex. när det gäller ursprungsmärkning av kött. Utskottet noterar även att det på EU-nivå aviserats en översyn av livsmedelsinformationsförordningen.

Utskottet har tidigare under mandatperioden påpekat att det finns goda skäl att utveckla de nationella märknings- och informationskraven, särskilt i fråga om kött som serveras på restaurang. Därför välkomnar utskottet att

nya föreskrifter snart träder i kraft som innebär att restauranger och storköket måste kunna lämna uppgift om ursprungsland för nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä som har använts som en ingrediens. Utskottet ser särskilt positivt på att de nya reglerna gör det enkelt för restauranggästen att få information om köttets ursprung samtidigt som föreskrifterna är enkla att följa för företagaren.

Mot bakgrund av de åtgärder som nu har vidtagits ser utskottet inget skäl att förorda något av de förslag som väckts.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Offentlig konsumtion

Det övergripande målet för den nationella livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338).

Inom ramen för livsmedelsstrategin antogs ett mål om en andel på 60 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor. Målet var inte bindande för offentliga måltidsverksamheter. I den uppdaterade Livsmedelsstrategin 2.0 finns ingen angiven procentsats för ekologiska livsmedel inom offentlig sektor. Regeringen anför dock att ekologisk produktion kan driva utvecklingen av både maskiner och odlingsmetoder för minskad resursanvändning och ökad avkastning, vilket också kommer den konventionella odlingen till del.

Offentliga inköp regleras genom upphandlingslagstiftningen, som syftar till att ta vara på en rad samhällsintressen, bl.a. att främja kostnadseffektivt användande av skattemedel, främja fri rörlighet inom EU och undanröja agerande som begränsar konkurrens. Grundläggande principer som genomsyrar upphandlingslagstiftningen är icke-diskriminering, likabehandling och ömsesidigt erkännande. Regeringen har nyligen uppdaterat den nationella upphandlingsstrategin; färdplanen för de offentliga affärerna 2025–2030 innehåller tio inriktningsmål som syftar till att lyfta det offentliga inköpet till en strategisk nivå. Ett av inriktningsmålen anger att upphandlingen ska vara miljömässigt ansvarsfull, vilket handlar om att säkerställa så låg negativ miljöpåverkan som möjligt vid varje enskild upphandling och att använda inköp som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål.

Upphandlingsmyndigheten utvecklar och förvaltar hållbarhetskriterier till stöd för de upphandlande organisationer som vill ta hållbarhetskriterier i sin upphandling av livsmedel eller måltidstjänster. Det är möjligt att använda hållbarhetskriterier som ett strategiskt verktyg för att styra inköpen mot olika målsättningar, exempelvis de svenska miljömålen, den svenska livsmedelsstrategin eller de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Enligt Upphandlingsmyndigheten visade Ekowebbs marknadsrapport från 2019 att andelen ekologiska livsmedel inom svensk offentlig sektor ligger på 38 procent, vilket är den högsta andelen i världen. Detta kan jämföras med 9 procent av den totala livsmedelsförsäljningen i Sverige.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat frågor om offentlig konsumtion tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23:MJU18 Livsmedelspolitik anförde utskottet bl.a. följande:

Utskottet vill inledningsvis understryka att det EU-gemensamma regelverket för offentlig upphandling bygger på vissa principer som medlemsstaterna åtagit sig att följa, däribland icke-diskriminering, likabehandling och ömsesidigt erkännande. En upphandlande myndighet får exempelvis inte ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara av att uppfylla. Samtidigt finns det inom ramen för det befintliga regelverket stora möjligheter att ställa krav på t.ex. djurskydd och miljöhänsyn. Nu liksom tidigare är anser utskottet att dessa möjligheter ska tas till vara så att den offentliga konsumtionen av livsmedel är ansvarsfull och bidrar till ett hållbart samhälle, exempelvis i fråga om miljö- och djurvälståndshänsyn.

— — —

Måltider i offentlig verksamhet är ett viktigt verktyg för att påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet samt bidra till god folkhälsa och hållbar konsumtion av livsmedel. Utskottet bedömer att regelverket är utformat på ett sådant sätt att det redan finns goda förutsättningar för en fortsatt utveckling av de offentliga måltiderna i linje med vad som anges i livsmedelsstrategin. Utskottet noterar särskilt det arbete som bedrivs inom ramen för Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg.

Riksdagens tillkännagivande om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling

I juni 2022 uppmanade riksdagen regeringen att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389).

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 23) bedömde regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett. Regeringen redovisade att en särskild utredare 2023 fick i uppdrag att bl.a. kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling (dir. 2023:19). Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion (LI 2023:01) överlämnade i augusti 2024 betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56). Av betänkandet framgår bl.a. att andelen livsmedel med svenskt ursprung är relativt hög inom kommunernas offentliga inköp av livsmedel, vilket enligt utredningen kan bero på att det ställs djurskyddskrav. Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. Regeringen hänvisade även till att det pågår en översyn av upphandlingsdirektivet (2014/24/EU).

I utskottets beredning av budgetpropositionen anslöt sig utskottet till regeringens bedömning i denna del (bet. 2025/26:MJU2 s. 19).

Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet

Livsmedelsinformationsförordningen reglerar datummärkning av livsmedel och förvaringsanvisningar. De flesta färdigförpackade livsmedel ska vara märkta med bästföredatum eller i vissa fall sista förbrukningsdag. Ett bästföredatum på en färdigförpackad kylvara är tillverkarens bedömning av hur länge varan i obruten förpackning har kvar de egenskaper varan normalt förknippas med, förutsatt att den förvarats på rätt sätt. Vissa undantag finns, t.ex. för färsk frukt och färska grönsaker, ättika och vinäger, koksalt och socker i fast form. Ordalydelsen och ordningen ”Bäst före [datum]” och ”Bäst före utgången av [datum]” får inte ändras. Däremot kan en producent förtydliga att ett livsmedel kan konsumeras efter bästföredatum genom att förklara det i en ny mening, t.ex. i anslutning till datummärkningen. Ett exempel är den frivilliga tilläggsmärkningen ”ofta bra efter”. En förutsättning är att övriga krav på frivillig information är uppfyllda; datummärkningen ska inte kunna missförstås.

En produkts hållbarhet beror på många faktorer, som hur och av vad produkten är tillverkad och hur den har förpackats och förvarats. Det är alltid den som är ansvarig för livsmedelsinformationen som ska avgöra vilken märkning som är lämplig att använda sig av. Med minsta hållbarhet menas den dag fram till vilken ett livsmedel som förvarats på lämpligt sätt har kvar de särskilda egenskaper som det normalt förknippas med. Datum för minsta hållbarhet ska anges med uttrycket bäst före. Livsmedel märkta med bästföredatum ska hålla ytterligare en tid efter datumet om de förvaras på rätt sätt och i obruten förpackning. Det är säljarens ansvar att produkten är av fullgod kvalitet. Det är tillåtet att använda en kompletterande frivillig tilläggsmärkning på färdigförpackade livsmedel för att upplysa konsumenterna om att livsmedlet ofta går bra att äta även efter att bästföredatumet har passerat. Då kan man genom att titta, lukta och smaka se om livsmedlet är som det brukar och därmed går bra att äta.

I mars 2025 beslutade regeringen om Livsmedelsstrategin 2.0. I strategin anges att matsvinn och livsmedelsförluster behöver minska för att livsmedelskedjans resurser ska utnyttjas optimalt. Arbetet för att åstadkomma detta behöver fortsätta, med fokus på förebyggande och effektiva åtgärder.

I mars 2025 beslutade regeringen även om ett antal uppdrag till olika myndigheter inom ramen för Livsmedelsstrategin 2.0. Bland annat beslutade regeringen att ge Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra åtgärder under perioden 2025–2030 inom ramen för Livsmedelsstrategin 2.0 (LI2025/00645). Livsmedelsverket ska bl.a. under 2026–2030, i dialog med Jordbruksverket och Naturvårdsverket, fortsätta att arbeta för att minska livsmedelsförluster och matsvinn i hela livsmedelskedjan med fokus på förebyggande och effektiva åtgärder.

I februari 2025 presenterade kommissionen En vision för jordbruk och livsmedel – En attraktiv jordbruks- och livsmedelsindustri för kommande generationer (COM(2025) 75). I meddelandet anför kommissionen bl.a. att fortsatta insatser för att minska livsmedelsförluster och matsvinn är en viktig

prioritering under de kommande åren. Att minska och uppmärksamma livsmedelsförluster och matsvinn kommer enligt kommissionen inte bara att gynna EU:s invånare, jordbrukare och andra aktörer i livsmedelskedjan, utan även göra EU:s livsmedelssystem mer hållbart, effektivisera resursanvändningen och bidra till livsmedelstryggheten.

I juli 2023 publicerade kommissionen ett avgränsat förslag på revidering av avfallsdirektivet (2008/98/EG) med fokus på två resursintensiva avfallsströmmar: livsmedels- och textilavfall. Syftet med förslaget är att minska miljö- och klimatpåverkan. Förslaget antogs av EU:s lagstiftare i september 2025. När det gäller livsmedelsavfall föreskriver direktivet därmed bindande mål om minskat livsmedelsavfall med 10 procent i industrin och med 30 procent för butiks- och konsumentledet, inklusive grossister, storhushåll och restauranger. Målen ska vara uppfyllda senast 2030. Bestämmelserna i direktivet om livsmedelsavfall ska som utgångspunkt börja tillämpas den 17 juni 2027. Därutöver har kommissionen åtagit sig att meddela ett uppdaterat program för förebyggande av livsmedelsavfall senast den 17 oktober 2027.

Den 14 december 2025 beslutade regeringen att ge Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket i uppdrag att föreslå hur avfallsdirektivet ska genomföras i svensk rätt när det gäller förebyggande av generering av livsmedelsavfall. Myndigheterna ska bl.a. uppdatera handlingsplanen Fler gör mer 2030 och föreslå de författningsändringar som krävs för att uppfylla direktivets krav.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tagit ställning till ett antal motioner om åtgärder för att minska matsvinnet tidigare under mandatperioden. I betänkande 2024/25: MJU18 Cirkulär och giftfri ekonomi framhöll utskottet bl.a. följande:

I likhet med regeringen anser utskottet att matsvinn och livsmedelsförluster behöver minska för att livsmedelskedjans resurser ska utnyttjas optimalt. Utskottet välkomnar därför det arbete som pågår för att motverka matsvinn och livsmedelsförluster. Utskottet vill särskilt lyfta regeringens arbete med Livsmedelsstrategin 2.0 och det uppdrag som Livsmedelsverket fått om att arbeta för att minska livsmedelsförluster och matsvinn i hela livsmedelskedjan. [...] Mot bakgrund av det breda arbete som pågår när det gäller matsvinn och livsmedelsförluster anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottet har även behandlat förslag om bästföredatum tidigare under mandatperioden. I betänkande 2024/25: MJU8 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

Nu liksom tidigare finns det ett stort engagemang i utskottet för att matsvinnet ska minska. I likhet med föregående år påminner utskottet om att märkningen av livsmedels hållbarhet är ett viktigt verktyg i detta arbete genom att konsumenterna får information om hur livsmedlet ska förvaras så att dess hållbarhet inte försämras och så att livsmedel inte kastas fastän de fortfarande är säkra att äta. När det gäller märkning av livsmedel med datum för minsta hållbarhet påminner utskottet dels om att regelverket är

harmoniserat på EU-nivå, dels om de initiativ som branschen själv tagit för att komplettera märkningen. Utskottet hänvisar till de åtgärder som vidtagits i detta avseende och avstyrker motionerna.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan

Nordiska ministerrådet stöttar det nordiska samarbetet med att ta fram gemensamma nordiska näringsrekommendationer, s.k. NNR. Referensvärdena är framtagna för grupper av individer i den allmänna befolkningen och används i första hand vid planering av kost för grupper och för värdering av gruppers näringsintag. Den samlade evidensen ligger till grund för de vetenskapliga rekommendationerna i NNR. År 2023 antogs nya nordiska näringsrekommendationer (NNR 2023) som syftar till att beskriva matvanor som är bra för hälsan på både kort och lång sikt. Dessutom finns rekommendationer om intag av energi och näringsämnen. Människors hälsa och näringsbehov är basen i näringsråden, men eftersom maten vi äter även påverkar miljö och klimat har man i NNR 2023 för första gången vägt in hållbarhet i rekommendationerna. Slutsatsen är att det som är bra att äta för hälsan i de flesta fall också är bra för miljön och klimatet. I NNR rekommenderar man en övervägande växtbaserad kost där det emellertid också finns plats för kött, fisk och mejeriprodukter.

Livsmedelsverket har antagit de referensvärden för energi och näringsämnen som anges i NNR 2023 och det är dessa som gäller som officiella näringsrekommendationer i Sverige.

I juni 2023 fick Livsmedelsverket i uppdrag att

- göra en konsekvensanalys av hur de miljömässiga hållbarhetsaspekter som har integrerats i NNR 2023 kan påverka den svenska livsmedelsproduktionen och beskriva komplexiteten med dessa avvägningar mellan hälsa och miljö
- analysera vilka effekter de miljömässiga hållbarhetsaspekter som har integrerats i NNR 2023 skulle få om de direkt införlivas i de svenska kostråden när det gäller utsläppen av luftföroreningar och växthusgaser samt effekter för biologisk mångfald och djurvelfärd.

Den första delen av uppdraget redovisades våren 2024. Myndigheten bedömer att skillnaden är liten mellan vad man i NNR 2023 rekommenderar ur hälso- och miljösynpunkt och vad man rekommenderar ur enbart hälsosynpunkt. Den livsmedelsgrupp där det finns en tydlig skillnad mellan rekommendationerna är rött kött. Myndigheten uppskattar dock att de troliga effekterna av att miljöaspekter integrerats i NNR är små, bl.a. eftersom stora beteendeförändringar inte kan förväntas som en följd av rekommendationer som en isolerad åtgärd. För att få betydande konsumtionsförändringar krävs ytterligare åtgärder vid sidan av rekommendationer och kostråd.

När det gäller den del av uppdraget som rör uppdateringen av de svenska kostråden presenterade Livsmedelsverket ett förslag till nya kostråd i september 2024. Livsmedelsverkets förslag till kostråd innebär bl.a. en sänkt

rekommenderad mängd rött kött från nuvarande nivå på inte mer än 500 gram i veckan till inte mer än 350 gram i veckan, varav endast en liten andel bör vara charkprodukter.

I december 2024 beslutade regeringen om att ändra uppdraget enligt följande: Livsmedelsverket ska genomföra en fördjupad konsekvensanalys av hur det föreslagna svenska kostrådet om rött kött kan antas påverka folkhälsan, livsmedelsproduktionen, klimatet, den biologiska mångfalden och livsmedelsberedskapen. Det gäller enbart rådet om konsumtionen av rött kött och charkprodukter.

Livsmedelsverket redovisade sin fördjupade analys i april 2025. Sammanfattningsvis ger inte resultaten från den fördjupade konsekvensanalysen någon anledning att ändra det föreslagna kostrådet om rött kött och chark. Analysen visar att kostrådet kan förväntas ha en positiv effekt på folkhälsan och att den generella och sammantagna påverkan på livsmedelsproduktionen, klimatet och den biologiska mångfalden förväntas vara liten.

I samband med den fördjupade analysen presenterade Livsmedelsverket också de nya kostråden för vuxna. I korta drag handlar det om att äta mycket grönsaker och frukt, baljväxter som bönor, ärtor och linser samt fullkorn och fisk. Konsumtionen av rött kött bör vara måttlig och bara en liten del av mängden bör vara charkprodukter. Myndighetens råd är också att konsumera mindre godis, sockersötad läsk, fikabröd och snacks.

Utskottets ställningstagande

Ursprungsmärkning och ursprungsinformation om kött på restauranger och i storkök

I likhet med motionärerna fäster utskottet stor vikt vid att konsumenter ges goda förutsättningar att göra informerade livsmedelsval i butik såväl som på restaurang. Utskottet ser därför mycket positivt på att restauranger och storkök sedan våren 2025 måste kunna lämna uppgift om ursprungsland för nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä som har använts som en ingrediens. Liksom utskottet anfört tidigare i frågan är det särskilt positivt att reglerna gör det enkelt för restauranggästen att få information om köttets ursprung samtidigt som föreskrifterna är enkla att följa för företagaren. Reglerna upphör att gälla vid utgången av 2026 och den ansvariga myndigheten ska därefter utvärdera tillämpningen av bestämmelserna, inte minst i ljuset av hur EU-lagstiftningen utvecklats på området. Utskottet ser ingen anledning att föregå detta arbete. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2025/26:641 (S), 2025/26:2404 (SD) yrkandena 1 och 2, 2025/26:2833 (C) yrkande 23, 2025/26:2856 (SD) yrkande 3, 2025/26:3428 (MP) yrkande 13, 2025/26:3432 (MP) yrkande 1 och 2025/26:3733 (S) yrkande 22.

När det gäller ursprungsmärkning av livsmedel i övrigt vill utskottet framhålla att regelverket är harmoniserat på EU-nivå och att en översyn av regelverket varit på tal under flera års tid. På nationell nivå har branschen tagit initiativ till flera frivilliga märkningar som enligt vad utskottet erfar fungerar

mycket väl. Därmed avstyrks även motion 2025/26:3596 (C) yrkande 49 i denna del.

Offentlig konsumtion

Det är en självklarhet för utskottet att den offentliga konsumtionen av livsmedel ska vara ansvarsfull och bidra till ett hållbart samhälle, exempelvis i miljö- och djurvälståndshänseende. Utskottet noterar att ett av inriktningsmålen för regeringens färdplan för de offentliga affärerna 2025–2030 är att upphandlingen ska vara miljömässigt ansvarsfull och säkerställa så låg negativ miljöpåverkan som möjligt vid varje enskild upphandling. Utskottet vill också framhålla att internationell statistik visar att andelen ekologiska livsmedel inom svensk offentlig sektor är bland de högsta i världen, och avsevärt mycket högre än andelen ekologiska livsmedel inom livsmedelsförsäljningen som sådan.

Därmed anser utskottet att motion 2025/26:3432 (MP) yrkandena 2 och 3 i allt väsentligt redan är tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks.

Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet

Nu liksom tidigare år finns det ett brett engagemang i utskottet om att minska matsvinnet och att ge konsumenter information om hur livsmedel ska förvaras för att bidra till en sådan utveckling. Utskottet har vid tidigare tillfällen under mandatperioden framhållit att regelverket är harmoniserat på EU-nivå och att branschen själv tagit initiativ för att komplettera märkningen. Samtidigt som utskottet avser att följa den fortsatta utvecklingen på området med stort intresse ser utskottet inget skäl att i dagsläget förorda något av de aktuella förslagen. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2025/26:2401 (SD) yrkande 3, 2025/26:2789 (V) yrkande 14, 2025/26:3548 (MP) yrkande 87 och 2025/26:3596 (C) yrkande 49.

Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan

När det gäller livsmedelskonsumtion med låg klimatpåverkan påminner utskottet om att såväl de nordiska näringsrekommendationerna som de nationella kostråden numera väver in miljömässiga hållbarhetsaspekter. Således anser utskottet att de förslag som väckts i motionerna 2025/26:2789 (V) yrkande 12 och 2025/26:3432 (MP) yrkande 4 i allt väsentligt redan är tillgodosedda. Motionerna lämnas därmed utan vidare åtgärd.

Livsmedelsberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår förslag i motioner om åtgärder för att inrätta beredskapslager och säkra dricksvattenberedskapen.

Jämför reservation 10 (C), 11 (S), 12 (C) och 13 (MP).

Motionerna

Inrättande av beredskapslager

I kommittémotion 2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20 uppmanas regeringen att gå vidare med förslagen i utredningen Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8). Motionärerna framhåller att beredskapslagring stärker vår beredskap och att lagren framför allt behöver omfatta varor inom jordbruksområdet som krävs för framställning av nödvändiga livsmedel. Bland dessa insatsvaror finns drivmedel, foder, gödsel och vissa växtskyddsmedel. Det är enligt motionärerna hög tid att regeringen tar utredningens förslag vidare i en proposition.

Enligt motion 2025/26:546 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2 behöver regeringen säkerställa uppbyggnaden av strategiska lager av baslivsmedel. Liknande förslag om beredskapslager av livsmedel presenteras i motionerna 2025/26:1394 av Sten Bergheden (M) och 2025/26:1985 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Förslag lämnas även om lagerhållning av specifika livsmedel. Enligt motion 2025/26:1662 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 1 bör regeringen se över möjligheten att införa stöd till små och medelstora jordbruk för gårdsnära spannmålslager. I motion 2025/26:3224 av Marlène Lund Kopparklint (M) föreslås att regeringen överväger att se över behovet av en nationell beredskapsplan för potatis, inklusive lagring, rådgivning till jordbruket och information till hushållen. Samma motionär tillägger i motion 2025/26:3334 att regeringen även bör se över om potatisen kan inkluderas som en strategisk gröda i Sveriges livsmedelsberedskap och totalförsvarsplanering.

Dricksvattenberedskap

I kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30 framhålls vikten av att regeringen verkar för ett ökat samarbete mellan branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut kring livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap. Sverige behöver trygga sin dricksvattenförsörjning, och enligt motionärerna behöver kunskapen stärkas hos både producenter och konsumenter.

Enligt kommittémotion 2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 är det angeläget att regeringen utvecklar en nationell strategi för fördelning av resurser vid stor vattenbrist. Ur ett beredskaps- och sårbarhetsperspektiv är

tillgången på rent dricksvatten en viktig fråga, inte minst i den fortsatta totalförsvarsplaneringen. Det behövs en nationell vattenresursstrategi som tar ett helhetsgrepp om vem eller vilka som ska få vatten, vid vilket tillfälle samt hur mycket i tider av stor vattenbrist.

Enligt kommittémotion 2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 23 behöver regeringen vidta åtgärder för att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor och vid risker för vattenbrist i delar av landet men även för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress.

Enligt motion 2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3 bör regeringen överväga att undersöka möjligheten att uppdatera Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2008:13) om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar. Syftet skulle vara att klargöra tekniska minimistandarder för skydd mot sabotage och skadegörelse. Motionären vill även att regeringen främjar decentraliserade och kostnadseffektiva lösningar för vattenrening, gråvattenåtervinning och toaletter utan dricksvatten för att avlasta central infrastruktur under en övergångsperiod.

I motion 2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M) föreslås att regeringen överväger att se över behovet av en särskild beredskapsplan för att säkra försörjningen av kemikalier som används i dricksvattenproduktion och avloppsrening.

Kompletterande information och tidigare behandling

Inrättande av beredskapslager

I december 2024 beslutade riksdagen om totalförsvaret för perioden 2025–2030 (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). Beslutet innebär en kraftig förstärkning av totalförsvaret och omfattar bl.a. ett nytt mål för totalförsvaret och nya mål för det militära försvaret respektive civila försvaret. När det gäller beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten beskriver regeringen att livsmedelsberedskap ytterst handlar om överlevnad men även om att upprätthålla försvarsviljan. En välfungerande och robust livsmedelsförsörjning och en egenberedskap hos befolkningen är avgörande för samhällets motståndskraft och för totalförsvarets funktion.

I juni 2025 slöt regeringen, Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet en överenskommelse om att bygga ut det svenska försvaret för att nå Natos nya mål för försvarsutgifter, som bedöms bli 3,5 procent av BNP, och att utbyggnaden ska göras skyndsamt genom att tillfälligt lånefinansieras. Avvikelsen för det militära och civila försvaret får innebära en ökad skuldsättning på maximalt 300 miljarder kronor. Av dessa får högst 50 miljarder kronor användas för investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av bl.a. livsmedel.

Som en del av den blocköverskridande överenskommelsen om uppbyggnaden av försvaret presenterade regeringen ett paket med satsningar på civilt försvar i 2026 års budgetproposition (prop. 2025/26:1). Satsningen på det

civila försvaret uppgår till totalt ca 12 miljarder kronor 2026–2028. När det gäller livsmedelsberedskapen finns det enligt regeringen ett behov av satsningar på uppbyggnaden av beredskapslager, primärt för spannmål och kritiska insatsvaror inom primärproduktionen, men även för senare led i livsmedelskedjan. Mot denna bakgrund föreslog regeringen att totalt 2,1 miljarder kronor tilldelas sektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten för åren 2026–2028. Riksdagen biföll regeringens förslag.

Regeringen framhåller att de satsningar som görs på civilt försvar i 2026 års budget innebär att försörjningsförmågan inom beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten kan utvecklas i snabbare takt. I myndigheternas regleringsbrev fördelas medel för olika åtgärder som syftar till att stärka försörjningsförmågan inom sektorn. För 2026 anvisas totalt 575 miljoner kronor till att etablera beredskapslager för livsmedelssektorn. Av dessa kommer merparten, 455 miljoner kronor, att gå till lagring av spannmål och insatsvaror till jordbruket. För lagring i senare led av livsmedelskedjan fördelas 100 miljoner kronor.

Under de senaste åren har det genomförts ett antal analysarbeten med relevans för försörjningsberedskapen inom olika sektorer och i statliga utredningar. Våren 2022 tillsatte regeringen en utredning om en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. I januari 2024 överlämnades utredningsbetänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8). Utredningen föreslår bl.a. en ny lag om livsmedelsberedskap som syftar till att säkerställa att befolkningen i landet över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Lagen innehåller också bestämmelser om beredskapslagring inom jordbruksområdet och om kommunernas ansvar för livsmedelsförsörjningen. Betänkandet har remissbehandlats.

Vid remissbehandlingen framkom att remissinstanserna generellt sett är positiva till en ny lag om livsmedelsberedskap men flera remissinstanser ifrågasatte samtidigt tillämpningsområdet och innehållet. Med anledning av remissinstansernas synpunkter har Regeringskansliet tagit fram ett nytt förslag till lag om beredskapslager i livsmedelskedjan. Förslaget är ett alternativ till det förslag till lag om livsmedelsberedskap som lämnades i betänkandet. Förslaget skiljer sig från förslaget i betänkandet bl.a. genom att beredskapslagringen inte begränsas till att omfatta varor inom jordbruksområdet utan föreslås kunna omfatta alla varor i livsmedelskedjan. Regeringen har aviserat en proposition om beredskapslager av livsmedel till mars 2026.

Av Livsmedelsverkets regleringsbrev för 2026 framgår att myndigheten tillsammans med Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt ska etablera beredskapslager för livsmedelskedjan. Jordbruksverket ska särskilt ansvara för etablering av beredskapslager för spannmål och insatsvaror i primärproduktionen. När Jordbruksverket för statens räkning upphandlar spannmål och lagerhållning av spannmål ska Jordbruksverket, för att skydda

statens rätt, bl.a. säkerställa att de lagerhållna varorna ägs av staten. Arbetet ska redovisas senast den 22 februari 2027.

I oktober 2025 påbörjade Jordbruksverket upphandlingen av beredskapslager av spannmål. De fyra nordligaste länen, dvs. Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland, är helt beroende av transporter från södra Sverige för att klara sin livsmedelsförsörjning. Samtidigt är området strategiskt viktigt för Sveriges och Natos försvar. Jordbruksverket inleder därför uppbyggnaden av beredskapslager av spannmål i dessa län. Målet är att säkra 3 000 kalorier per person och dygn. I nästa steg kommer Jordbruksverket att upphandla spannmål för övriga landet. Beredskapslagren ska ha en så stor regionalisering som möjligt vilket minskar beroendet av transporter i kris och krig samt säkerställer att det finns livsmedel i alla delar av landet om viktig infrastruktur skulle slås ut.

Under 2025 hade Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt om robusta livsmedelsbutiker. Projektet var bl.a. inriktat på möjligheten att förse butikerna med reservkraft. Butiker i tio kommuner fick möjlighet att söka stöd för installation av utrustning för att kunna använda reservkraft. Totalt 30 miljoner avsattes för projektet. Mot bakgrund av pilotprojektet beslutade regeringen den 15 januari 2026 att ge Livsmedelsverket, Tillväxtverket och Myndigheten för civilt försvar i uppdrag att analysera behovet av och föreslå robustgörande åtgärder för dagligvaruhandel och centrallager för dagligvaror. Myndigheterna ska också analysera om alla eller endast ett urval av butiker och centrallager ska prioriteras när det gäller dessa åtgärder. Därtill ska myndigheterna analysera behovet av och föreslå konkreta åtgärder för att säkerställa att livsmedel når konsumenter i händelse av att butikslokaler eller centrallager är obrukbara. Uppdraget ska slutredovisas den 1 juni 2027.

När det gäller EU-gemensamma åtgärder presenterade kommissionen i juli 2025 en strategi för beredskapslager för att stärka EU:s materiella beredskap (COM(2025) 528). Strategin syftar till att säkerställa tillgång till varor som är nödvändiga för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner. Strategin omfattar inte några förslag till rättsakter utan är i stället inriktad på att etablera ett lagerhållningsnätverk i EU. I faktrapomemoria 2024/25:68 välkomnar regeringen strategin eftersom den utgör en viktig del i det arbete som nu pågår i Europa för att stärka motståndskraften och beredskapen att bemöta hot och risker, inklusive väpnade angrepp och krig, samt klimatförändringens effekter. Ur ett svenskt perspektiv kan strategin bidra till att stödja de insatser som nu vidtas nationellt för att bygga en robust försörjningsberedskap. Regeringen är positiv till att strategin lyfter behovet av samverkan med privat sektor och civilmilitär samordning som är i linje med inriktningen att stärka totalförsvaret.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat frågor om livsmedelsberedskap tidigare under mandatperioden. I betänkande 2023/24:MJU9 Livsmedelspolitik framhöll utskottet bl.a. följande:

Utskottet vill inledningsvis framhålla den inriktning för totalförsvaret som riksdagen har beslutat om: En tryggad livsmedelsförsörjning tar sin utgångspunkt i en fungerande inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion samtidigt som flödet av varor i livsmedelskedjan behöver kunna fortsätta utan avbrott. Livsmedelssektorns kritiska beroenden av insatsvaror och andra sektorers verksamheter och tjänster behöver också vara säkrade vid ansträngda förhållanden. Utskottet konstaterar att en omfattande återuppbyggnad av det civila försvaret i enlighet med totalförsvarsbeslutet har påbörjats. Utskottet noterar det mycket aktiva utredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet, inte minst utredningen om en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen, som helt nyligen har redovisats.

Utskottet vill därutöver framhålla regeringens arbete med att uppdatera livsmedelsstrategin i ljuset av de nya utmaningar som livsmedelskedjan står inför. Utskottet ser mycket positivt på att vikten av livsmedelsberedskap och en robust och anpassningsbar livsmedelskedja i förhållande till omvärlden står i fokus för detta arbete.

Dricksvattenberedskap

Som redovisas ovan pågår det ett arbete med att återuppbygga det svenska totalförsvaret i enlighet med riksdagens totalförsvarsbeslut för perioden 2025–2030 (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). I propositionen underströk regeringen att dricksvattenproduktionen är av central betydelse för liv och hälsa och för att många andra delar i samhället ska kunna fungera.

Som också redovisas ovan föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2026 ett paket med åtgärder för att försörjningsförmågan inom beredskapssektorn Livsmedel och dricksvatten ska utvecklas i snabbare takt. I de ansvariga myndigheternas regleringsbrev för 2026 fördelas medel för olika åtgärder som syftar till att åstadkomma en sådan utveckling. Specifikt i fråga om dricksvatten går 129 miljoner kronor till satsningar på kommuner och regioner för förmågehöjande åtgärder inom offentlig måltidsverksamhet och dricksvatten. Naturvårdsverket kommer även att få disponera 50 miljoner kronor för att utveckla sin del av investeringsprogrammet, som riktar in sig på robusthöjande insatser för bl.a. avlopp. Länsstyrelsen i Örebro kommer att få disponera 27 miljoner kronor för kommunernas planering och arbete med livsmedelsberedskap och dricksvattenförsörjning under höjd beredskap.

När det gäller åtgärder för att säkerställa att dricksvattnet är hälsosamt och rent samt att förbättra tillgången till dricksvatten reglerar EU:s nya dricksvattendirektiv, (EU) 2020/2184, kvaliteten på dricksvatten för alla inom EU. Vattnet ska uppfylla de minimikrav som uppställs i direktivet och medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla dessa krav.

Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare dricksvattendirektivet från 1998 (rådets direktiv 98/83/EG) i flera avseenden. Bland annat omfattar det nya direktivet krav på en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet och det ska tas hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Direktivet syftar även till att medlemsstaterna ska förbättra tillgången till dricksvatten för alla, särskilt för utsatta och marginaliserade grupper, samt

främja användningen av dricksvatten ur kran. I januari 2024 antog riksdagen de förslag till lagändringar som regeringen lämnat för att genomföra direktivet i svensk rätt (prop. 2023/24:30, bet. 2023/24:MJU6, rskr. 2023/24:122). Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2024.

I fråga om tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor framgår det av direktivets artikel 16 att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten för alla, särskilt utsatta och marginaliserade grupper, så som dessa definieras av medlemsstaterna. I proposition 2023/24:30 påpekade regeringen att anledningen till att vissa grupper har en bristande tillgång till dricksvatten många gånger är avsaknad av ett stadigvarande boende. Sådana frågeställningar ska i första hand tas om hand av socialtjänsten, och insatser ska ges till den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen (2025:400). Regeringen påpekade vidare att det för närvarande inte finns skäl att införa tvingande regler om att utomhus- och inomhusutrustning för dricksvatten ska installeras på allmän plats, och att det får anses vara upp till respektive kommun att avgöra om det finns behov av en sådan inomhus- och utomhusutrustning på allmän plats.

Övriga EU-gemensamma åtgärder som har bäring på en robust dricksvattenförsörjning är EU:s strategi för vattenresiliens (COM(2025) 280 final). Strategin syftar till att staka ut vägen för att öka Europas motståndskraft och är förankrad i målsättningen om ett vattenresilient EU 2050 som uppnår vattensäkerhet för alla. Strategin syftar också till att stödja medlemsstaterna i en mer effektiv vattenförvaltning genom genomförandet av befintlig lagstiftning, närmare 50 aviserade åtgärder samt en rekommendation om vatteneffektiva metoder för ökad vatteneffektivitet.

I faktagromemoria 2024/25:FPM51 framhåller regeringen att Europa behöver en vattenresiliensstrategi av flera skäl: för att öka beredskapen och hantera klimatförändringarnas effekter på kvantiteten av och kvaliteten på vatten, för att stärka näringslivets utveckling och konkurrenskraft och för att skydda biologisk mångfald och ekosystem samt säkerställa tillgång till säkert dricksvatten. Regeringen är därför positiv till strategins syfte att stötta medlemsländerna i att förutse och hantera hur vattenförvaltning påverkas av klimatförändringarnas effekter. Regeringen betonar vikten av att samordna strategin med framtagandet av en europeisk klimatanpassningsplan (COM(2021) 82).

I övrigt när det gäller arbetet med att säkra tillgången till säkert dricksvatten presenterades utredningsbetänkandet Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) i december 2024. Utredningen har haft i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. I betänkandet anförts att klimatförändringarna påverkar vatten på olika sätt och vattentjänster är ett område som påverkas särskilt vid exempelvis översvämningar, torka och skred. Därför föreslås att kravet på vattentjänstplaner i vattentjänstlagen (2006:412) utvidgas till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att

anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

När det gäller kemikalier som behövs för dricksvattenproduktion i Sverige kartlade Livsmedelsverket under perioden 2019–2021 försörjningstryggheten för dessa insatsvaror. Kartläggningen visar att leveranskedjorna präglas av bl.a. stort importberoende. De kommunala dricksvattenproducenterna har olika förutsättningar men beredskapen är generellt låg och det finns inga stora lager av dricksvattenkemikalier att använda i händelse av brist. För att minska sårbarheten när det gäller tillgång, omfördelning och lagerhållning av kemikalier föreslår Livsmedelsverket ett antal åtgärder. Inom Regeringskansliet har det därefter utretts i vilken utsträckning befintlig lagstiftning kan användas för att styra fördelningen av nödvändiga kemikalier och att vid behov analysera och lämna förslag på en författningsreglerad ordning som innebär att det ska vara möjligt för staten att vid en bristsituation styra fördelningen av kemikalier som används för rening av dricksvatten och avlopp (Ds. 2023:9). Enligt utredningen finns det bl.a. behov av tvingande lagstiftning för omfördelning av vattenreningskemikalier.

I regleringsbrevet för 2023 fick länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta regionala analyser och kunskapsunderlag samt stödja den regionala och lokala prioriteringsförmågan inom ramen för kommunernas kontinuitetsplanering, för att förebygga störningar och minska sårbarheten i fråga om tillgång till kemikalier för dricksvattenproduktion och avloppsrening. Uppdraget redovisades i mars 2024 (redovisning 2024:6). De viktigaste slutsatserna är bl.a. att det behöver klargöras hur verksamheter som överskrider utsläppsvillkor på grund av nationella brister ska hanteras. Detta gäller oavsett om staten får mandat att fördela kemikalier och andra varor eller om staten enbart vägleder om fördelning. Vidare framkommer behovet av att staten får mandat att fördela vattenreningskemikalier vid allvarliga nationella bristsituationer. Länsstyrelserna redovisar även att mindre allvarliga bristsituationer bör hanteras med hjälp av frivilliga överenskommelser och vägledning.

Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och branschorganisationen Svenskt Vatten har tagit fram en vägledning som ska stödja myndigheter och aktörer i att hantera en situation där det råder brist på vattenreningskemikalier. Myndigheterna är eniga om att, vid en eventuell brist, prioritera dricksvatten före rening av avloppsvatten.

När det gäller åtgärder för att skydda dricksvattenresursen mot sabotage har Livsmedelsverket beslutat om föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar (LIVSFS 2008:13). Reglerna handlar om åtgärder som syftar till att motverka sabotage och skadegörelse som orsakas av människor och som kan påverka dricksvattnets kvalitet. Liksom den övriga livsmedelslagstiftningen är reglerna målinriktade och innehåller inte några detaljerade krav. Det innebär att verksamhetsutövaren har möjlighet att själv välja metod för att nå målen i lagstiftningen, dvs. att säkra dricksvattenförsörjningen mot förorening via sabotage eller skadegörelse. Föreskrifterna berör inte de hot mot dricksvattenförsörjningen

som kan vara en effekt av ett förändrat klimat. Reglerna ändrades senast 2022 (LIVSFS 2022:3).

Under debatten om interpellation 2024/25:735 den 21 augusti 2025 anförde klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L) bl.a. följande:

Jag delar bilden att vi tidigare har kunnat ta vatten för givet men att vattenbrist har blivit en återkommande utmaning, framför allt i de södra och sydöstra delarna av Sverige. Klimatförändringarna medför stora utmaningar för samhället. Utöver torka och vattenbrist måste vi även allt oftare hantera effekterna av kraftiga skyfall som leder till lokala översvämningar samt effekterna av havsnivåhöjningar.

På EU-nivå finns flera direktiv som på olika sätt bidrar till att möta utmaningarna på vattenområdet. EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG, vattendirektivet), som antogs 2000, syftar till att skydda och säkerställa kvaliteten på ytvatten och grundvatten, dvs. det vatten som används vid produktion av dricksvatten. Just nu pågår en revidering av två dotterdirektiv till ramdirektivet (prioämnesdirektivet 2008/105/EG och grundvattendirektivet 2006/118/EG), vilket kommer att bidra till ett bättre skydd av våra vattenresurser. [...] Vi behöver fortsatt arbeta med att genomföra de olika åtgärder som ska genomföras enligt direktiven.

Gällande den sista frågan, om andra insatser för att komma till rätta med vattenbristen i dag och i framtiden, pågår flera initiativ. På EU-nivå presenterade kommissionen i juni i år en europeisk vattenresiliensstrategi som syftar till att säkra tillgången till vatten för människor och miljö, vilket är en förutsättning för ett hållbart samhälle med konkurrenskraftiga industrier och ett starkt företagande. Strategin har utarbetats som ett svar på klimatförändringar, problem med föroreningar, exempelvis PFAS, och överutnyttjande av våra vattenresurser. Sverige har väldigt aktivt bidragit till utformandet av strategin och avser att fortsätta bidra till det arbete som nu pågår.

Nationellt har regeringen gett flera ansvariga myndigheter, såsom Havs- och vattenmyndigheten, SMHI och Livsmedelsverket, regeringsuppdrag som på olika sätt bidrar till att säkra vattentillgången i hela Sverige. Som exempel kan nämnas ett uppdrag att ta fram underlag för vattenbalanser avseende tillgång och uttag av vatten inom avrinningsområden där risk för brist på vatten är återkommande. Detta är en särskilt viktig fråga.

När det gäller beredskap presenterade Va-beredskapsutredningen nyligen sitt betänkande (SOU 2024:82). Betänkandet kom i december förra året och är nu ute på remiss fram till den 29 augusti. Därefter kommer förslagen att beredas inom Regeringskansliet.

Slutligen kan man säga att utmaningarna är olika i olika delar av landet, och därför är regionalt och lokalt kunskande väldigt viktigt i dessa frågor.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare under mandatperioden tagit ställning till förslag på åtgärder för dels säker dricksvattenförsörjning, dels tillgång till dricksvatten till alla under värmeböljor. I betänkande 2024/25: MJU8 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

Liksom utskottet anfört i tidigare sammanhang är en tillräcklig tillgång till livsmedel och dricksvatten en grundförutsättning för människors liv och hälsa. Det råder bred enighet i utskottet om att återuppyggnaden av det civila försvaret behöver intensifieras och att det är av yttersta vikt att försörjningsförmågan i fråga om livsmedel och dricksvatten stärks.

Utskottet konstaterar att regeringens arbete med frågan nu gått in i en fas med konkreta förmågehöjande åtgärder för att förbättra beredskapen. Utskottet påminner inte minst om att riksdagen helt nyligen antog totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030. Beslutet innebär en kraftig förstärkning av totalförsvaret och innefattar ett omfattande åtgärdsarbete när det gäller livsmedels- och dricksvattensberedskapen.

— — —

När det gäller åtgärder för att under värmeböljor säkra tillgången till dricksvatten på allmänna platser har utskottet behandlat likalydande förslag tidigare. Både i samband med genomförandet av det ovan nämnda direktivet [dricksvattendirektivet] och inom ramen för regeringens handlingsplan för klimatanpassning avslag riksdagen förslaget, främst med hänvisning till att åtgärder för att säkra individens tillgång till säkert dricksvatten främst bör beredas på kommunal nivå inom ramen för socialtjänstlagen. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och avstyrker motionen.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

I samband med beredningen av totalförsvarspropositionen avstyrkte försvarsutskottet motionsyrkanden om en strategi för fördelning av resurser vid stor vattenbrist samt om organisering och samordning av försörjningsberedskapen med följande motivering (bet. 2024/25:FöU2):

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det är av stor vikt att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor och tjänster i händelse av kris eller krig. En fungerande försörjningsberedskap bidrar till befolkningens överlevnad, till att upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna och till det militära försvarets förmåga att lösa sina uppgifter. Näringslivet är av central betydelse för försörjningsberedskapen eftersom det i stor utsträckning är privata aktörer som äger och ansvarar för många av de viktigaste samhällsfunktionerna samt tillhandahåller nödvändiga varor och tjänster.

I samband med det förra totalförsvarsbeslutet beskrev utskottet att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet, såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap, var både angelägna och komplicerade och behövde analyseras och utredas närmare. Utskottet kan konstatera att regeringen sedan det förra totalförsvarsbeslutet har beslutat om flera utredningar och uppdrag om olika delar av försörjningsberedskapen och om olika beredskapssektorer. Av propositionen framgår att arbete pågår inom Regeringskansliet med att omhänderta betänkanden och redovisningar från avslutade utredningar och uppdrag samt att flera utredningar och uppdrag ännu pågår. Utskottet kan mot denna bakgrund konstatera att flera frågor redan är föremål för regeringens och olika utredningars överväganden i enlighet med motionärernas intentioner. Riksdagen bör inte föregripa resultatet av pågående arbete. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden inom området. Försörjningsberedskapen är samtidigt högt prioriterad av utskottet, som avser att fortsätta följa regeringens arbete och vidare hantering.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Inrättande av beredskapslager samt dricksvattenberedskap

Utskottet har vid flera tillfällen under mandatperioden uppmärksammat det mycket aktiva arbete som pågår med att rusta upp totalförsvaret i enlighet med totalförsvarsbeslutet. Under de senaste åren har detta arbete gått in i en fas av konkreta förmågehöjande åtgärder. Inom ramen för statens budget för 2026 biföll riksdagen ett paket med betydande satsningar på det civila försvaret, inte minst inom beredskapssektorn Livsmedel och dricksvatten. Utskottet följer regeringens arbete med stort engagemang.

När det gäller inrättandet av beredskapslager av livsmedel påminner utskottet om att regeringen aviserat en proposition om beredskapslager till våren 2026. Utskottet ser därför ingen anledning att förorda något av de nu aktuella motionsförslagen utan hänvisar till frågans fortsatta behandling senare under riksmötet. Därmed avstyrks motionerna 2025/26:546 (S) yrkande 2, 2025/26:1394 (M), 2025/26:1662 (M) yrkande 1, 2025/26:1985 (M), 2025/26:2833 (C) yrkande 20, 2025/26:3224 (M) och 2025/26:3334 (M).

När det gäller dricksvattenberedskap vill utskottet tillägga att skyddet av dricksvattenresurser står högt på agendan på såväl EU-gemensam som nationell nivå. Flera lagstiftningar är nu på plats som avsevärt förbättrar förutsättningarna för en robust och säker dricksvattenförsörjning. Därutöver pågår det ett arbete med att ta fram förslag på åtgärder för en ökad va-beredskap.

Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden i frågan och lämnar därmed även motionerna 2025/26:1527 (M) yrkande 3, 2025/26:2825 (C) yrkande 1, 2025/26:3332 (M), 2025/26:3421 (MP) yrkande 23 och 2025/26:3733 (S) yrkande 30 utan vidare åtgärd.

Konkurrens och utveckling inom jordbruks- och livsmedelskedjan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår förslag i motioner om stigande livsmedelspriser, konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan, livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål samt forskning och innovation.

Jämför reservation 14 (S), 15 (S), 16 (C), 17 (V) och 18 (C).

Motionerna

Livsmedelspriser

I kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) lämnas förslag för att på olika sätt hålla ned livsmedelspriserna. Enligt yrkande 16 behöver regeringen ställa krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och

vinster. Motionärerna anser att om myndigheter och politiker kan spåra var oskäligen prishöjningar uppstår kommer aktörerna att behöva konkurrera hårdare i framtiden. Det skulle gynna både svenska hushåll, som får betala mindre i butik, och lantbrukare, som får ett starkare förhandlingsläge.

Motionärerna framhåller vidare betydelsen av att märkningen av livsmedel i butiker förtydligas och kvalitetssäkras när det gäller prisförändringar, krympflation, hållbarhet och hälsa (yrkande 20). Det ska vara enkelt för konsumenten att se rabatter, kampanjpriser och vad priserna varit den senaste månaden. Det ska också tydligt framgå om en vara blir mindre utan att priset sänks. Dessutom bör livsmedlens innehåll och hälsoeffekter framgå tydligare.

Enligt motion 2025/26:2912 av Lars Beckman (M) bör regeringen se till att staten och andra offentliga aktörer håller sina avgifter så låga som möjligt så att priset kan bli lägre på livsmedel. Den offentliga sektorns skatter och avgifter har stor påverkan på priset i butik.

Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan

I kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) lämnas förslag för att på olika sätt öka konkurrensen inom livsmedelskedjan. Enligt yrkande 18 behöver regeringen se till att öka konkurrensen i livsmedelskedjans grossistled. Motionärerna vill öka konkurrensen genom att t.ex. skärpa kraven på butikskedjor att sälja varor till sina konkurrenter eller begränsa inlåsningsavtal.

Enligt motionens yrkande 21 är det även viktigt att regeringen dels tydliggör förbud mot otillbörlig användning av marknadsmakt, dels förenklar för små och medelstora livsmedelsproducenter att verka på marknaden. Genomförandet av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder behöver ses över eftersom globala leverantörer får ökad makt samtidigt som små och medelstora producenter får allt svårare att nå ut. Motionärerna vill se åtgärder för att förenkla för små och medelstora producenter att ta plats på marknaden.

I kommittémotion 2025/26:3593 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 19 efterfrågas stärkta insatser för att främja livsmedelsindustrin. Motionärerna välkomnar kommissionens arbete med att förbättra regelverken inom unionen och minska den administrativa bördan för företag. Småföretag är ryggraden i näringslivet och deras överlevnad är avgörande för både jobb och tillväxt.

I kommittémotion 2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21 uppmanas regeringen att vidta åtgärder för att värna konkurrensen inom svensk dagligvaruhandel. Motionärerna beklagar att antalet aktörer på marknaden sjunker, och påpekar att den ökade ägarkoncentrationen innebär en risk för bristande konkurrens som drabbar både livsmedelsproducenter och konsumenter. Regeringen bör säkerställa att Konkurrensverket har tillräckliga resurser eller verktyg för att analysera affärer och garantera att det finns en tillräcklig konkurrens inom dagligvaruhandeln.

Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål

I partimotion 2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 föreslås att regeringen får i uppdrag att förtydliga hur livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion ska uppnås inom ramen för klimat- och miljömål. Vänsterpartiet lyfter fram att det enligt Klimatpolitiska rådet finns potential att minska jordbrukets klimatpåverkan men att politiken inte tar vara på den. Det bör finnas en samstämmighet mellan jordbrukets produktionsmål, klimatmål och miljömål.

Forskning och innovationsarbete m.m.

Enligt kommittémotion 2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 36 krävs det åtgärder för att stärka forsknings- och innovationsarbetet inom livsmedel och jordbruk. Motionärerna anför att vi genom forskning och utveckling kan främja utvecklingen av en ekologiskt, ekonomiskt och socialt uthållig produktion. Den snabba teknikutvecklingen i samhället i stort präglar även jordbrukssektorn. För att den svenska jordbrukssektorn ska fortsätta att ligga i framkant krävs därmed ett ständigt innovationsarbete. Därför bör åtgärder för att stärka forsknings- och innovationsarbetet inom näringen övervägas.

I motion 2025/26:2401 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 föreslås att regeringen tillsätter en utredning för att undersöka hur en marknad för säl-produkter såsom sälkött kan utvecklas i Sverige och hur detta kan bidra till kustsamhällenas ekonomi och minskat matsvinn.

Kompletterande uppgifter och tidigare behandling

Livsmedelspriser

När det gäller livsmedelspriser har den höga inflationen under de senaste åren lett till märkbara prisökningar, bl.a. inom dagligvaruhandeln. Enligt Konkurrensverket ökade livsmedelspriserna kraftigt med start under första halvåret 2022 och fram till mitten av 2023 (forskningsrapport 2024:3): Konsumentprisindex i mars 2023 visade att priserna på livsmedel stigit med över 20 procent jämfört med föregående år. Prisökningen var till stora delar en följd av omvärldshändelser, och den påverkar både konsumenternas beteende och dagligvaruhandelns strategier för att bibehålla sina marginaler. Situationen kan därför påverka konkurrensen inom dagligvarumarknaden såväl mellan dagligvarukedjorna som mellan dagligvaruhandlarna och leverantörerna. I rapporten beskriver Konkurrensverket även att den svenska dagligvaruhandeln kännetecknas av en hög koncentrationsnivå; fem aktörer har tillsammans en marknadsandel som uppgår till ungefär 98 procent, varav en aktörs andel utgör ca 50 procent.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att dels skärpa bevakningen av branscher med bristande konkurrens, bl.a. genom att ge Konkurrensverket i uppdrag att analysera konkurrenssituationen inom livsmedelskedjan, dels stötta hushållen ekonomiskt, bl.a. genom punkt- och inkomstskattesänkningar.

Åtgärder har också vidtagits för att underlätta etableringen av nya dagligvarubutiker med målet att öka konkurrensen och därigenom bidra till en mer stabil prisutveckling.

Som redovisas ovan har regeringen även beslutat om Livsmedelsstrategin 2.0 som syftar till att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft och öka den svenska livsmedelsproduktionen. Den tillfälliga utökningen av skattenedsättningen på s.k. jordbruksdiesel har förlängts. Därutöver har regeringen kallat till sig och fört samtal med företrädare för de svenska livsmedelskedjorna. För att ytterligare stärka hushållens ekonomi har regeringen föreslagit en tillfällig sänkning av mervärdesskatten på livsmedel från 12 procent till 6 procent fr.o.m. den 1 april 2026 t.o.m. den 31 december 2027 (prop. 2025/26:55). Riksdagen kommer att ta ställning till förslaget i februari 2026.

Enligt regeringen finns det behov av att noga följa livsmedelsprisernas utveckling för att undersöka om den föreslagna sänkningen av mervärdesskatten får genomslag på priserna i konsumentledet. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 20 november 2025 att ge i uppdrag till Konsumentverket och Konjunkturinstitutet att följa och analysera livsmedelsprisernas utveckling samt analysera om den föreslagna tillfälliga sänkningen av mervärdesskatten på livsmedel får fullt genomslag på livsmedelspriserna. Uppdraget syftar till att bidra till ökad transparens kring livsmedelsprisernas utveckling. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2028.

I budgetpropositionen för 2026 föreslog regeringen en ökning av Konsumentverkets anslag för uppdraget att följa matprisernas utveckling (prop. 2025/26:1 utg.omr. 18). För uppdraget beräknar regeringen att avsätta 5 000 000 kronor årligen 2026 och 2027. Riksdagen biföll regeringens förslag i denna del.

Under debatten om interpellation 2024/25:458 anförde finansminister Elisabeth Svantesson (M) den 18 mars 2025 bl.a. följande:

När regeringen tillträdde var inflationen omkring 10 procent. Stigande matpriser har slagit hårt mot många familjer, särskilt de som redan har små marginaler. Regeringens viktigaste ekonomiska prioritering vid tillträdet var därför att bekämpa inflationen. Samtidigt stöttade vi hushållen med bl.a. sänkta skatter på arbete och drivmedel och ett förstärkt bostadsbidrag.

Det är positivt att vi har fått ned inflationen. Men det betyder inte att matpriserna sjunker tillbaka, utan de är fortsatt höga. Många familjer har det fortfarande svårt att få ekonomin att gå ihop. Därför har vi i årets budget sänkt skatten ytterligare för alla som jobbar, med fokus på låg- och medelinkomsttagare. För dem som har det allra tuffast förlänger vi det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget till barnfamiljer och höjer sjukpenningen i särskilda fall.

Regeringen har också gett Konkurrensverket i uppdrag att analysera konkurrensen inom livsmedelskedjan och hur priserna ökat i förhållande till kostnaderna, vilket visades i juni 2024. Regeringen har ökat Konkurrensverkets anslag och stärker också det svenska jordbruket. Stärkt konkurrens och lägre kostnader för bönderna kan ge lägre matpriser.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat förslag på åtgärder för att hantera stigande livsmedelspriser tidigare under mandatperioden. I betänkande 2024/25:MJU8 Livsmedelspolitik anförde utskottet följande:

När det gäller livsmedelspriser som höjs mer än vad som är proportionerligt instämmer utskottet med motionärerna i att det är ett allvarligt problem. Utskottet ser med tillförsikt på de åtgärder som regeringen vidtagit för att dels skärpa bevakningen av branscher med bristande konkurrens, dels bekämpa inflationen och stötta hushåll och välfärd. Ytterst vilar det ett stort ansvar på enskilda aktörer i ekonomin, inte minst livsmedelsbranschen och handeln, att inte höja priserna mer än vad som är skäligt. Därmed avstyrker utskottet motion 2024/25:3108 (S) yrkandena 15, 16, 18 och 21.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan

Som redovisas ovan har regeringen beslutat om Livsmedelsstrategin 2.0. Regeringens mål är att den uppdaterade strategin ska skapa förutsättningar för aktörer i livsmedelskedjan att stärka sin konkurrenskraft, bidra till ökad hållbarhet, främja svenskproducerade varor, öka den totala livsmedelsproduktionen och även minska sårbarheten vid en eventuell kris. En av de viktigaste utgångspunkterna för strategin är att sätta konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion i centrum. Strategin är inriktad på att förbättra företagsklimatet för företag i livsmedelskedjan i Sverige. Det innebär att regeringen samlar arbetet med att genomföra strategin inom de tre fokusområdena ökad robusthet i livsmedelskedjan, exportfrämjande och svensk kvalitet och gastronomi.

Regeringen avser att ta en mer aktiv roll än tidigare i genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0. Den kommer att genomföras i nära samverkan med livsmedelskedjans aktörer, bl.a. genom att ett livsmedelspolitiskt råd har inrättats och att samordningen stärks både på strategisk och operativ nivå.

När det gäller regelförenkling föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 24) en satsning på 50 miljoner kronor för att intensifiera arbetet med förenkling för företag genom digitalisering, mer förutsägbara handläggningstider samt bättre guidning om regler och tillstånd. Syftet är att stärka svensk konkurrenskraft. Riksdagen biföll regeringens förslag.

I fråga om övriga övergripande åtgärder är livsmedelsproduktionen prioriterad i EU:s bioekonomistrategi (COM(2025) 960). Enligt kommissionen finns det ett behov av att identifiera och stärka ledande marknader där prioritet bör ges till sektorer där biobaserade lösningar ger högst värde och är nära marknadsintroduktion. År 2022 användes 9 procent av Europas biomassa till

livsmedel. Kommissionen understryker att en effektiv användning av biomassa innebär att livsmedelsförsörjning står högst upp på dagordningen, medan energi från sekundära flöden och restströmmar står längst ned.

När det gäller åtgärder för att öka konkurrensen i livsmedelskedjan beslutade regeringen i mars 2025 att ge Tillväxtverket i uppdrag att genomföra ett antal åtgärder under perioden 2025–2030 inom ramen för Livsmedelsstrategin 2.0. Åtgärderna syftar till att bidra till regeringens målsättning om att stärka lönsamheten och konkurrenskraften i livsmedelskedjan genom att ge företagen goda förutsättningar att öka livsmedelsproduktionen på ett hållbart sätt som motsvarar konsumenternas efterfrågan. Myndigheten ska bl.a. analysera den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan och förmedla bidrag till Sweden Food Arena.

Dessutom har Tillväxtverket enligt regleringsbrevet för 2026 i uppdrag att genomföra ett regelförenklingsarbete för företag som är verksamma inom dagligvaruhandeln. Uppdraget ska omfatta dagligvaruhandel i såväl tätorter som i serviceglesa områden samt fristående butiker och butikskedjor. Myndigheten ska inom ramen för uppdraget inhämta kunskap från branschen samt samla berörda myndigheter för dialog och för att bidra till ökad kunskap om förenkling. Uppdraget ska redovisas senast den 18 december 2026 och innehålla förslag på förenklingsåtgärder.

Regeringen beslutade även i september 2025 att ge Konkurrensverket och Boverket i uppdrag att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker. I uppdraget ingår att ta fram en praktisk vägledning för kommunerna om hur en effektiv konkurrens kan främjas med särskilt fokus på att underlätta etablering av dagligvarubutiker i både befintliga och nya områden. Det ingår även att lämna förslag på konkreta åtgärder för att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker, t.ex. genom att motverka avtalsmässiga hinder. Vid behov ska Konkurrensverket lämna förslag på författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2026. Därefter ska vägledningen spridas till kommunerna och berörda aktörer.

När det gäller otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelskedjan antog EU:s lagstiftare våren 2019 direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (nedan UTP-direktivet). Syftet är att förbättra ställningen för både jordbrukare och små och medelstora företag i livsmedelskedjan genom att förbjuda ett antal otillbörliga handelsmetoder. Direktivet innehåller regler som skyddar svagare leverantörer mot starkare köpare. Skyddet är indelat i olika nivåer och omfattar jordbrukare, producentorganisationer och distributörer under ett visst tröskelvärde.

I proposition 2020/21:134 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter lämnade regeringen förslag om en ny lag och lagändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt. Regeringen föreslog bl.a. en ny lag i vilken det införs förbud för köpare med en årsomsättning på över motsvarande 2 miljoner euro att använda vissa handelsmetoder mot leverantörer samt bestämmelser om tillsyn och sanktioner för den som bryter mot förbuden mot otillbörliga handelsmetoder. Regeringen föreslog

även en bestämmelse om sekretess för uppgifter som kan avslöja anmälarens eller leverantörens identitet. Riksdagen antog regeringens lagförslag (prop. 2020/21:134, bet. 2020/21:MJU21, rskr. 2020/21:364). Den 1 november 2021 trädde lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan (LOH) i kraft.

Kommissionen har framfört invändningar mot det svenska genomförandet av förbudet mot sena annulleringar i artikel 3.1 första stycket b i UTP-direktivet. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 8 januari 2026 om en lagrådsremiss om förbättrat genomförande av direktivets förbud mot sena annulleringar. Regeringen föreslår att det nuvarande förbudet mot att annullera en order med kortare varsel än 30 dagar, eller den kortare tid som följer av föreskrifter, kompletteras med en ny bestämmelse som klargör att även annulleringar som sker med längre varsel än så är förbjudna om leverantören inte rimligen kan förväntas hitta något alternativt sätt att få avsättning för eller använda produkterna i fråga. Lagändringen syftar till att säkerställa ett korrekt genomförande av direktivet och föreslås träda i kraft den 1 juni 2026. Regeringen har aviserat en proposition till februari 2026.

Under 2025 utvärderades såväl UTP-direktivet som LOH. Den 1 december 2025 presenterade kommissionen en första utvärdering av direktivet (COM(2025 728 final). Trots stora variationer i medlemsstaternas strategier visar utvärderingen att det finns tecken på en mer ansvarsfull företagskultur. Samtidigt framkommer ett antal områden som kräver förbättring, bl.a. ökad medvetenhet bland jordbrukare och leverantörer om deras rättigheter, förbättrad tillsyn och gränsöverskridande samarbete samt en mer enhetlig tillämpning av direktivet. Med utgångspunkt i resultaten av utvärderingen redovisar kommissionen att den avser att se över genomförandet av UTP-direktivet. Kommissionens förslag till översyn av direktivet kommer att åtföljas av en konsekvensbedömning av olika alternativ för att hantera de utmaningar som utvärderingen identifierat.

I linje med en uppmaning från riksdagen (se avsnittet nedan) har Konkurrensverket fått i uppdrag av regeringen att utvärdera LOH. Uppdraget slutredovisades i oktober 2025 (rapport 2025:5). Myndighetens övergripande slutsats är att LOH delvis fungerat. Detta är mest tydligt när det gäller betal-tider till leverantörer som, genom hela livsmedelskedjan och för alla typer av jordbruks- och livsmedelsprodukter, blivit kortare. Däremot förekommer det fortfarande otillbörliga handelsmetoder och obalanser i förhandlingsstyrkan mellan köpare och leverantörer, och det är viktigt att fortsätta tillsynsarbetet. Samtidigt framhåller Konkurrensverket att det är svårt att dra några långtgående slutsatser om vilka effekter LOH haft. Det gör att det också är för tidigt att ta ställning till om det finns behov av att justera LOH genom att exempelvis lägga till fler nationella förbud eller anpassa den svenska lagstiftningen till direktivets minimikrav i högre grad. Det behöver också beaktas att direktivet utvärderas av kommissionen. Konkurrensverkets uppfattning är att det eventuella behovet av erfarenhetsbaserade ändringar i första hand bör hanteras

på EU-nivå och att det är lämpligt att avvakta resultatet av arbetet där, i varje fall innan man överväger skärpning av regelverket på nationell nivå.

I september 2023 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att överväga om det fanns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet. Syftet var att stärka och komplettera konkurrenslagstiftningen för att i högre utsträckning kunna säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader (dir. 2023:136). I februari 2024 gavs den särskilda utredaren i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Syftet var att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet (dir. 2024:20). Utredningen antog namnet Utredningen om nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader, och överlämnade i februari 2025 betänkandet Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22).

Den 12 februari 2026 beslutade regeringen om en lagrådsremiss om nya verktyg för stärkt konkurrens i privat och offentlig verksamhet. I lagrådsremissen föreslår regeringen ändringar som syftar till att förbättra konkurrensen i offentlig och privat verksamhet. En välfungerande konkurrens är en viktig förutsättning för att skapa produktivitet, ökad tillväxt, ekonomiskt välbefinnande och konkurrenskraft. Genom ändringar i konkurrenslagen (2008:579) ges Konkurrensverket möjlighet att utreda och vidta åtgärder mot företag för att undanröja hinder mot en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Därutöver föreslår regeringen en ny lag om offentlig säljverksamhet. Den nya regleringen avser att skydda privata företag från de ojämlika villkor som uppstår när offentliga och privata aktörer agerar på samma marknad. Vidare föreslås ändringar av reglerna om handläggning och förbud mot företagskoncentrationer. Ändringarna syftar till att förbättra möjligheterna för Konkurrensverket att upptäcka och vidta åtgärder mot koncentrationer som är ägnade att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens.

Som redovisats ovan har kommissionen lagt fram en vision för jordbruk och livsmedel (COM(2025) 75 final). Det övergripande målet för 2040 är bl.a. en rättvis och jämlik livsmedelskedja där jordbrukarna får bättre försäljningsintäkter så att de kan göra de investeringar som krävs för att framtidssäkra och öka gårdarnas resiliens. Kommissionen avser att i detta arbete åtgärda nuvarande obalanser i livsmedelskedjan där en orättvis fördelning av intäkter, risker och kostnadsbördor ofta drabbar primärproducenterna på ett opropor­tionerligt sätt. Kommissionen framhåller att jordbrukarna inte ska behöva sälja till underpris.

Även i kommissionens arbetsprogram för 2026 (COM(2025) 870 final) framhålls betydelsen av fortsatt arbete för att jordbrukarna får skäliga priser för att producera livsmedel av hög kvalitet samt för att skydda dem från otillbörliga handelsmetoder. Kommissionen anför följande om arbetet framöver:

En tryggad livsmedelsförsörjning, i kombination med sunda ekosystem, är avgörande för ett välmående EU. Med utgångspunkt i resultatet av den strategiska dialogen om framtiden för EU:s jordbruk och den nuvarande

visionen på jordbruks- och livsmedelsområdet, inklusive arbetsflödet för likvärdighet vidtar vi åtgärder för att stärka jordbrukarnas och den jordbruksbaserade livsmedelskedjans konkurrenskraft, stödja landsbygdssamhällena och förenkla jordbruksreglerna.

För att ytterligare stärka jordbrukarnas ställning och trygga tillgången till europeiska livsmedel av hög kvalitet för alla invånare i EU lanserar vi en ny kampanj, ”Köp europeiska livsmedel”. Vi ska även uppdatera reglerna om otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan, öka insynen, stödja samarbete och kapacitetssuppleering och säkerställa rättssäkerhet. Detta befäster också principen om att jordbrukare inte ska tvingas att systematiskt sälja sina produkter till priser som är lägre än produktionskostnaderna. Dessutom har kommissionen intensifierat den ekonomiska diplomatin, partnerskapsdialogerna och avtalen om jordbruksbaserade livsmedel och ska arbeta för en striktare anpassning av produktionsnormerna på multilateral nivå.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har behandlat förslag på åtgärder för att hantera otillbörliga handelsmetoder tidigare under mandatperioden, senast under föregående riksmöte i betänkande 2024/25:MJU8 Livsmedelspolitik. Utskottet anförde följande:

Utskottet noterar att en utvärdering av såväl de svenska som de EU-gemensamma reglerna för otillbörliga handelsmetoder är att vänta under året. Lagen om otillbörliga handelsmetoder ska utvärderas under 2025, och i linje med utskottets tillkännagivande bör regeringen, vid behov, återkomma med förslag till kompletterande lagstiftning. Under året ska även kommissionen lämna en utvärderingsrapport om bl.a. effektiviteten i de åtgärder som genomförts på nationell nivå för att bekämpa otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelskedjan. Rapporten ska, när så är lämpligt, åtföljas av lagstiftningsförslag. Därmed anser utskottet att det förslag som presenteras i motion 2024/25:1927 (V) yrkande 11 redan är tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

Riksdagens tillkännagivande om utvärdering av lagen om otillbörliga handelsmetoder

I sin beredning av regeringens förslag till lag för att genomföra UTP-direktivet i svensk rätt föreslog ett enligt utskott en uppmaning till regeringen om att den ska utvärdera lagens konsekvenser och villkoren för köpare, leverantörer och primärproducenter i jordbruks- och livsmedelskedjan (prop. 2020/21:134, bet. 2020/21:MJU21, rskr. 2020/21:364). Utskottet anförde att det såg ett tydligt behov av att regeringen granskar och analyserar följderna av den nya lagstiftningen. Utvärderingen ska ta sikte på konsekvenserna av den nya lagen samt villkoren för köpare, leverantörer och primärproducenter. I utvärderingen bör det ingå att undersöka styrkeförhållandena mellan marknadens aktörer, huruvida det till följd av lagen uppkommit nya situationer där större aktörer missbrukar sin ställning, utvecklingen av prissättningen i leverantörsledet, påverkan på slutpris för konsument och påverkan på primärproducenter samt utvecklingen av matsvinnet som en konsekvens av begränsade möjligheter att avboka beställda varor.

Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål

Som redovisas ovan är Livsmedelsstrategin 2.0 inriktad på att skapa förutsättningar för aktörer i livsmedelskedjan att stärka sin konkurrenskraft, bidra till ökad hållbarhet, främja svenskproducerade varor, öka den totala livsmedelsproduktionen och minska sårbarheten vid en eventuell kris. En av de viktigaste utgångspunkterna för strategin är att sätta konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion i centrum.

I Klimatpolitiska rådets rapport från mars 2025 konstaterar rådet att jordbrukets klimatpåverkan är betydande. Utan ett klimatintegrerat angreppssätt riskerar livsmedelsstrategin att undergräva både klimatmål och jordbrukets långsiktiga konkurrenskraft. Det finns betydande synergier mellan klimatmålen, produktionsmålen och andra samhällsmål såsom förbättrad folkhälsa och biologisk mångfald som enligt rådet bör beaktas i det fortsatta arbetet med strategin. I rapporten ger Klimatpolitiska rådet 13 rekommendationer för regeringens politik på jordbruksområdet. Rekommendationerna kan sammanfattas i följande tre punkter:

1. Ta fram en gemensam målbild och strategi för jordbrukets klimatomställning.
2. Utveckla nationella och europeiska styrmedel för kostnadseffektiva klimatåtgärder.
3. Stärk kunskapsuppbyggnaden genom förbättrade mätmetoder, ökad analyskapacitet och rådgivning till lantbrukare.

I april 2025 skickade Klimatpolitiska rådet ett brev till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) och klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L) med en uppmaning att utveckla Livsmedelsstrategi 2.0 i enlighet med Sveriges klimatmål (dnr 2025-00012/K). Regeringens uppdaterade livsmedelsstrategi prioriterar ökad produktion, robusthet i livsmedelsförsörjningen samt exportfrämjande insatser. Rådet konstaterar dock att strategin saknar en tydlig inriktning för hur en ökad livsmedelsproduktion ska förenas med målet om nettollutsläpp 2045.

Under debatten om interpellation 2024/25:622 anförde landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) den 22 maj 2025 bl.a. följande:

Den nyligen presenterade livsmedelsstrategin 2.0 är en tillväxtstrategi för ökad svensk livsmedelsproduktion. I den beskriver regeringen vad som måste göras för att nå det mål om en ökad livsmedelsproduktion som riksdagen beslutade om 2017. Strategin innebär ett mer fokuserat arbete för att stärka lönsamheten och konkurrenskraften och öka robustheten i livsmedelskedjan. Med det sagt vill jag vara tydlig med att livsmedelsstrategin 2.0 ligger inom ramen för tidigare proposition och riksdagsbeslut.

Att vi nu har vässat och konkretiserat strategin ytterligare genom bl.a. nya fokusområden och nya åtgärder innebär inte att regeringen, som Malin Larsson hävdar, släpper frågor om hur miljö- och klimatmålen ska nås. Tvärtom har regeringen höga ambitioner inom samtliga hållbarhetsperspektiv – ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet – i hela kedjan.

Det pågår ett omfattande arbete för att få på plats de nödvändiga förutsättningarna för att det långsiktiga 2045-målet ska kunna nås. För att

utsläppsminskningarna ska bli verklighet krävs bl.a. att elen finns där den behövs, att tillståndprocesser kortas, att arbetskraften har den nödvändiga kompetensen och en växande bioekonomi. Jag välkomnar att Klimatpolitiska rådet lyfter fram regeringens aktiva arbete i dessa frågor.

Malin Larsson menar att livsmedelsstrategin 2.0 saknar styrmedel eller förslag till åtgärder för att minska utsläppen av både växthusgaser och luftföroreningar. Livsmedelsstrategin 2.0 är mer än en produkt; det är också en process för att långsiktigt stärka den svenska livsmedelsproduktionen.

I det arbetet har regeringen redan innan livsmedelsstrategin 2.0 beslutades vidtagit flera viktiga åtgärder. Som exempel kan jag nämna att regeringen för bara någon vecka sedan lämnade en begäran till EU-kommissionen om att, av klimatskäl, återinföra den vällersättning som den förra regeringen avskaffade. Detta är bara ett exempel på den typ av åtgärder som Malin Larsson efterfrågar.

Diskussionerna tenderar att kretsa kring valet mellan ökad produktion och hållbar produktion. Det handlar inte om att välja det ena eller det andra, utan en hållbar livsmedelsproduktion är en förutsättning för ökad produktion och ökad lönsamhet samt för att trygga livsmedelsförsörjningen på sikt.

Det geopolitiska läget och de senaste årens kriser har satt fokus på vikten av en robust livsmedelsförsörjning. Regeringens utgångspunkt är att företagare inom jordbruket behöver ha bättre förutsättningar att öka sin produktion genom stärkt konkurrenskraft och lönsamhet.

Konkurrenskraft och lönsamhet är grundläggande för att jordbruket ska kunna investera i klimatomställningen och för att möta de miljö- och klimatutmaningar som finns. Det gäller inte minst anpassningar till ett förändrat klimat.

I oktober 2025 överlämnade Riksrevisionen sin granskning av statens insatser för jordbrukets klimatomställning (RiR 2025:24). De befintliga styrmedel som granskats är Klimatklivet, gödselgasstödet, ersättningarna för odling av fång- och mellangrödor samt rådgivning om klimatåtgärder till jordbrukare. Riksrevisionen har även granskat regeringens styrning.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att befintliga styrmedel i stort är effektivt utformade och implementerade, men endast täcker en liten del av jordbrukets totala växthusgasutsläpp. Riksrevisionen bedömer samtidigt att regeringens styrning inte har lett till att jordbruket bidragit till klimatmålen på ett effektivt sätt. Till exempel saknas en plan för hur jordbruket ska bidra till att nå det långsiktiga klimatmålet. Det finns åtgärder som skulle kunna bidra till att klimatmålen nås på ett kostnadseffektivt sätt men som det saknas styrmedel för. Mot denna bakgrund lämnar Riksrevisionen ett antal rekommendationer till regeringen och de ansvariga myndigheterna, bl.a. att regeringen tar fram och redovisar en plan för hur jordbruket ska bidra till att Sverige når det långsiktiga klimatmålet och EU-åtaganden på klimatområdet. I skrivelse 2025/26:113 redovisar regeringen sin syn på Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Riksdagen behandlar ärendet under våren 2026.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 23) anför regeringen att den, utifrån de senaste årens dramatiska omvärldshändelser, förändrade geopolitiska och allvarliga säkerhetsläge, i den nya livsmedelsstrategin har dragit slutsatsen att ett ökat fokus måste läggas på stärkt lönsamhet och

konkurrenskraft samt ökad robusthet i livsmedelskedjan för att livsmedelsstrategins mål ska kunna nås till 2030. Regeringen har fortsatt höga ambitioner inom samtliga hållbarhetsaspekter, såväl generellt som specifikt för livsmedelsproduktionen.

Forskning och innovationsarbete

I regeringens forsknings- och innovationsproposition (prop. 2024/25:60) redogör regeringen för forskningspolitiken 2025–2028. Politiken utgår från målet att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. När det gäller livsmedel framhåller regeringen bl.a. att konkurrenskraften i den svenska livsmedelskedjan och det nationella kunskaps- och innovationssystemet inom området behöver stärkas för att livsmedelssystemet ska kunna möta de stora utmaningarna inom klimat, miljö, hälsa och ekonomi samt säkra tillgången till livsmedel. Därför förlängs det nationella forskningsprogrammet för livsmedel. Uppdraget till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) om ett nationellt forskningsprogram om livsmedel löper under tio år, t.o.m. 2026 (N2017/03897). Programmet förlängs med två år till och med 2028. En utvärdering av det befintliga programmet genomförs efter tio år, dvs. 2027, och den kan ge underlag för framtida satsningar på forskning och innovation inom livsmedelsområdet.

I sitt yttrande över forsknings- och innovationspropositionen anförde utskottet bl.a. följande (yttrande 2024/25: MJU7y):

Utskottet anser i likhet med regeringen att en förstärkning av livsmedelsforskningen är avgörande för att nå livsmedelsstrategins mål, för sektorns utveckling och för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap. Utskottet delar regeringens bedömning att investeringar i forskning och innovation inom livsmedelssystemet är viktigt för att öka konkurrenskraften samt stärka beredskapen genom tryggad livsmedelsförsörjning. Utskottet är därmed positivt till att det nationella forskningsprogrammet om livsmedel förlängs och förstärks.

I mars 2025 beslutade regeringen att ge Formas i uppdrag att genomföra flera åtgärder för att bl.a. driva livsmedelsstrategin och svensk livsmedelsproduktion framåt. I enlighet med forsknings- och innovationspropositionen ska Formas bl.a. stegvis förstärka det nationella programmet för livsmedelsforskning upp till 110 miljoner kronor 2028 och därmed bidra till att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål. I uppdraget tydliggörs hur samverkan med näringslivet ska utformas. För livsmedelsområdet skapas en rådgivande grupp inom Formas med företrädare från branscher av relevans för livsmedelskedjan. Vidare ska ett programkontor om bioekonomi med näringslivsföreträdare etableras. I årsredovisningen ska Formas redovisa hur arbetet går.

I december 2025 beslutade regeringen att ge Formas, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) och Vetenskapsrådet i uppdrag att gemensamt ansvara för att utvärderingar av nationella forskningsprogram genomförs

inom ett antal områden, bl.a. livsmedel. Utvärderingarna ska ta sin utgångspunkt i de målsättningar som beskrivs i de regeringsuppdrag som styr respektive nationellt forskningsprogram. Av utvärderingarna ska det framgå vilka faktorer som främjat eller motverkat måluppfyllelsen. I utvärderingarna ska man särskilt bedöma programmens bidrag till att möta samhällsutmaningar, vetenskaplig kvalitet, tvärvetenskaplig och tvärspektoriell samverkan samt forskningsresultatens genomslag i samhället. Vidare ska man i utvärderingarna bedöma vilka mervärden som skapats på programnivå för att möta respektive samhällsutmaning. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2027.

I regleringsbrevet för 2026 har Business Sweden i uppdrag att långsiktigt arbeta med att främja investeringar i svensk livsmedelssektor och 2 miljoner kronor årligen avsätts för uppdraget fram till 2030. Enligt regeringen möjliggör investeringarna teknisk utveckling, ökad innovation och högre produktivitet, vilket stärker Sveriges konkurrenskraft och bidrar till att Sverige kan behålla och stärka landets position som innovativ livsmedelsnation.

När det gäller utvecklingsmöjligheter för sälkött, bl.a. att förbättra förutsättningar för att tillvarata säl som livsmedel, är det sedan 2015 förbjudet att handla med sälprodukter som skinn, späck och kött (förordning (EG) 1007/2009). Det finns undantag för sälprodukter som kommer från traditionell jakt och bedrivs av ursprungsbefolkningar. Undantag gäller också för produkter från sälar som är skjutna i Sverige före den 18 oktober 2015 om det finns intyg från länsstyrelsen. Våren 2024 inledde kommissionen en översyn av de EU-gemensamma reglerna som rör handel med sälprodukter.

I propositionen Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop. 2023/24:156) bedömde regeringen att Sverige behöver verka för att förordning (EG) 1007/2009 upphävs och att handel med sälprodukter från etisk jakt åter kan bedrivas inom EU.

Våren 2024 tillkännagav riksdagen för regeringen att det behövs ett handelstillstånd för sälprodukter. Mot bakgrund av det anförde landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) den 15 februari 2024 bl.a. följande om huruvida regeringen driver frågan i EU:

Regeringen anser att försäljning av sälprodukter från jakt ska tillåtas på samma sätt som produkter från annat vilt. Precis som ledamoten är inne på bär det emot för de allra flesta jägare att fälla ett vilt men inte ta hand om det efteråt. Förbudet är kontraproduktivt, och detta har jag varit tydlig med gentemot mina kollegor i Bryssel på rådsmöten. Kommissionen kommer i år att inleda en utvärdering av förordningen om handel med sälprodukter och av direktivet om handel med samma produkter.

Riksdagens tillkännagivande om handel med sälprodukter

Våren 2024 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att driva frågan om att få undantag från eller helt häva förbudet mot handel med sälprodukter (bet. 2023/24:NU13, rskr. 2023/24:153). Näringsutskottet framhöll att EU-förbudet mot handel med sälprodukter försvårar en ändamålsenlig förvaltning av Sveriges sälpopulation i ljuset av det växande sälbeståndet.

Enligt utskottet bör regeringen därför driva frågan om att få undantag från eller helt häva förbudet för handel med sälprodukter.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelspriser

I likhet med motionärerna ser utskottet med oro på livsmedelspriser som stiger mer än vad som är proportionerligt i förhållande till inflationen. Utskottet ser med tillförsikt på utvecklingen efter de åtgärder som regeringen vidtagit för att dels skärpa bevakningen av branscher med bristande konkurrens, dels bekämpa inflationen och stötta hushåll och välfärd. Utskottet påminner om att riksdagen inom kort ska ta ställning till regeringens förslag om en tillfällig sänkning av mervärdesskatten på livsmedel. Därutöver vill utskottet återigen framhålla att det ytterst vilar ett stort ansvar på enskilda aktörer i ekonomin, inte minst livsmedelsbranschen och handeln, att inte höja priserna mer än vad som är skäligt. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2025/26:2912 (M) och 2025/26:3733 (S) yrkandena 16 och 20.

Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan

Goda företagsvillkor och välfungerande handelsmetoder inom livsmedelskedjan är mycket högt prioriterat av utskottet. Utskottet följer regeringens arbete och hantering av dessa frågor med stort engagemang, inte minst i ljuset av att regelverket nyligen utvärderats på såväl EU-gemensam som nationell nivå. Utskottet vill därutöver påminna om att regeringen avisat ett lagförslag för ett bättre genomförande av UTP-direktivet till våren 2026.

I avvaktan på frågans fortsatta behandling avstyrker utskottet samtliga förslag som väckts i denna fråga, dvs. motionerna 2025/26:2833 (C) yrkande 21, 2025/26:3593 (S) yrkande 19 och 2025/26:3733 (S) yrkandena 18 och 21.

Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål

När det gäller livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål hänvisar utskottet till regeringens mycket tydliga inriktning för Livsmedelsstrategin 2.0; konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion ska stå i centrum. Utskottet instämmer med regeringen i fråga om att konkurrenskraft och lönsamhet är grundläggande för att jordbruket ska kunna investera i klimatomställningen och för att möta de miljö- och klimatutmaningar som finns. Det gäller inte minst anpassningar till ett förändrat klimat. Utskottet ser mot denna bakgrund inget skäl att förorda det förslag som väckts i motion 2025/26:2789 (V) yrkande 7. Yrkandet lämnas utan vidare åtgärd.

Forskning och innovationsarbete

Det råder bred enighet i utskottet om att en högkvalitativ livsmedelsforskning är avgörande för att nå livsmedelsstrategins mål, för sektorns utveckling och för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap. Utskottet påminner om att riksdagen under föregående riksmöte beslutade om forsknings- och innovationspolitiken 2025–2028, som bl.a. innebar en förlängning och förstärkning av det nationella forskningsprogrammet om livsmedel. Utskottet vill också framhålla att regeringen gett de ansvariga myndigheterna i uppdrag att utvärdera de nationella forskningsprogrammen för att bedöma deras bidrag till att möta samhällsutmaningar, vetenskaplig kvalitet, tvärvetenskaplig och tvärsektoriell samverkan samt forskningsresultatens genomslag i samhället. Därmed ser utskottet inget skäl att förorda det förslag som väckts i motion 2025/26:2833 (C) yrkande 36.

När det gäller användningen av sälkött påminner utskottet om dels den uppmaning som riksdagen riktat till regeringen i fråga om att på EU-nivå driva på för att förbudet mot handel med sälprodukter upphävs, dels den översyn av regelverket som kommissionen tagit initiativ till. I avvaktan på den fortsatta hanteringen av frågan avstyrks även motion 2025/26:2401 (SD) yrkande 3.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 3 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under föregående riksmöte, se betänkande 2024/25:MJU8 Livsmedelspolitik. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av det nämnda betänkandet.

Reservationer

1. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (S, V)

av Åsa Westlund (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Johan Löfstrand (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 22 och
avslår motionerna

2025/26:641 av Heléne Björklund (S),
2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,
2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 23,
2025/26:2856 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,
2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 13,
2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1 och
2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del.

Ställningstagande

Vi vill se mer svenskt och lokalproducerat på tallriken och i glaset. Det vill även en stor del av det svenska folket. Svensk mat är hållbar, trygg och bra för vår försörjningsförmåga. Därför föreslår vi en rad åtgärder för att ge svensk livsmedelsproduktion rätt förutsättningar att växa. Korrekt märkning och information är en viktig förutsättning för att ge konsumenterna möjlighet att göra medvetna val. Under den tidigare socialdemokratiska regeringen lämnade vi därför in en anmälan till kommissionen om att få tillstånd att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restaurang. Vi välkomnar att den nuvarande regeringen fortsätter detta arbete genom att införa ett nytt regelverk. Problemet med de nya reglerna är att informationen bara behöver ges på begäran.

För att reglerna ska göra skillnad på riktigt föreslår vi att regeringen återkommer med krav på att det ska finnas skriftlig och synlig information om köttets ursprung, utan att konsumenten ska behöva ställa frågan.

2. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 23 och

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del och

avslår motionerna

2025/26:641 av Heléne Björklund (S),

2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2025/26:2856 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,

2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 13,

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1 och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 22.

Ställningstagande

På restauranger och i offentliga kök har informationen om var maten är producerad ofta varit svåråtkomlig. Därför har mitt parti länge tyckt att det ska införas nationella bestämmelser gällande ursprungsinformation för kött på restaurang och i offentliga kök. För att ett sådant förslag om nationella bestämmelser ska kunna genomföras behöver utformningen ske på ett sätt som inte skapar onödig administration för företagen.

Sedan den 1 mars 2025 ska restauranggäster kunna få veta var köttet som serveras på restaurangen kommer ifrån. De nya reglerna innebär att restauranger på förfrågan måste kunna informera om ursprungsland för kylt och fryst, inklusive malet, kött från nöt, svin, får, get och fjäderfä. De nya reglerna gäller bara till och med utgången av 2026 för att Livsmedelsverket ska kunna utvärdera bestämmelserna och följa utvecklingen av lagstiftningen på EU-nivå.

Regelverket för ursprungsmärkning på restauranger är fortfarande relativt nytt och jag och mitt parti välkomnar en utvärdering som analyserar om den nuvarande utformningen faktiskt bidragit till fler aktiva val hos restaurangbesökare och om inte, hur reglerna i så fall kan förbättras innan de permanentas.

3. Ursprungsmärkning av kött och information om kött på restauranger och i storkök, punkt 2 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 13 och

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1 och
avslår motionerna

2025/26:641 av Heléne Björklund (S),

2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 23,

2025/26:2856 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3,

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del
och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 22.

Ställningstagande

Dagens höga konsumtion av kött och andra produkter från djur har gjorts möjlig genom en många gånger rent industriell djurhållning där priset för konsumenterna kan pressas men priset för djuren ofta blir mycket högt. Nästan allt färskt kött som handlas i butik är svenskt, men det omvända gäller i restaurangsektorn. I butiker finns en fungerande ursprungsmärkning, vilket ännu inte finns i restauranger och storkök. Jag och mitt parti vill att regeringen vidtar åtgärder för att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött och andra animalieprodukter på restauranger och inom storkök.

4. Offentlig konsumtion, punkt 3 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

För mig och mitt parti är det en självklarhet att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter. Upphandlingsmyndigheten har kriterier som möjliggör att livsmedel lever upp till detta, men kriterier för övriga djurprodukter, som t.ex. läder, behöver utvecklas. Det är viktigt att offentlig upphandling går före, driver på utvecklingen och använder sig av de möjligheter som Upphandlingsmyndigheten tagit fram i form av kriterier. Det är viktigt att den också styr mot mer ekologisk djurhållning. Ökade inköp av ekologiskt i offentlig sektor har också visat sig innebära att mer klimatsmart och hälsosam mat serveras, med ett större inslag av baljväxter och fler vegetariska dagar på menyerna.

5. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet, punkt 4 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och
avslår motionerna

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 87 och

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del.

Ställningstagande

Det behövs betydande åtgärder för att halvera matsvinnet till 2030. Bland annat behöver bästföremärkningen förbättras. Forskarna föreslår att återförsäljare i högre utsträckning ska sänka priset avsevärt på produkter när bästföredatumet har passerats, med information om vad "bäst före" egentligen betyder. En sådan åtgärd skulle skapa möjligheter för människor att köpa bra mat till lägre pris i stället för att den slängs. Matförpackningar skulle även kunna utformas så att de i ökad utsträckning förhindrar matsvinn i hushållen.

Jag och mitt parti anser att regeringen bör se över lämplig reglering inom livsmedelsindustrin för att stödja konsumenter och hushåll för minskat matsvinn. Enligt vår uppfattning kommer inte vare sig konsumenten eller marknaden att på egen hand kunna halvera matsvinnet till 2030. Politiken har ett ansvar att göra det lättare för människor i vardagen att minska matsvinnet. Regeringen bör därför återkomma med förslag på regleringar inom livsmedelsindustrin som minskar matsvinnet i konsumentledet.

6. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet, punkt 4 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del och

avslår motionerna

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 87.

Ställningstagande

Centerpartiet vill ta krafttag för att minska matsvinnet, som är ett klimatproblem av enorma proportioner – i EU slängs nästan 59 miljoner ton livsmedel varje år. Det motsvarar 131 kg matsvinn per person och år. Det är ofta i vanliga hushåll som matsvinnet uppstår, t.ex. när ett livsmedel slängs av rädsla för att det blivit för gammalt. Livsmedel slängs även i producentledet genom att butiker slänger mat som närmar sig datumgränsen.

Den bästföremärkning som finns på nästan alla livsmedel kan upplevas som missvisande och är en anledning till att matsvinn uppstår. Centerpartiet vill att regeringen i förhandlingar ska verka för att märkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till” i hela EU, för att understryka att livsmedlet ofta håller en tid efter att datumet passerats. De datumgränser som sätts för livsmedel bör också ses över, så att de inte sätts orimligt kort i förhållande till livsmedlets hållbarhet.

7. Bästföredatum och åtgärder för att minska matsvinnet i konsumentledet, punkt 4 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 87 och

avslår motionerna

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 och

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 49 i denna del.

Ställningstagande

I dag slängs mat ofta helt i onödan eftersom många konsumenter tror att maten är skadlig att äta efter bästföredatumet. Det finns en stor kunskapslucka kring vad datummärkning innebär. Märkning med ”bäst före – ofta bra efter” har visat sig bidra till bättre förståelse och minskat matsvinn. Därför föreslår jag och mitt parti att livsmedelsbranschen får tydligare krav på sig att informera om livsmedlets hållbarhet.

8. Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan, punkt 5 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12 och

avslår motion

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Klimatpolitiska rådet ser stora synergieffekter när det gäller kost som är bra både för människors hälsa och för klimatet. Förändrade matvanor kan bidra till ökad efterfrågan på svenska livsmedel som har förhållandevis låga utsläpp. För att nå målen ser man behov av ökade incitament till förändrade kostvanor.

Jag och mitt parti delar Klimatpolitiska rådets rekommendationer till regeringen i dessa frågor. Regeringen bör därför återkomma med förslag på åtgärder som bidrar till att öka efterfrågan på hälsosamma livsmedel med låg klimatpåverkan.

9. Konsumtion av livsmedel med låg klimatpåverkan, punkt 5 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 4 och

avslår motion

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

Dagens höga konsumtion av kött och andra produkter från djur har gjorts möjlig genom en många gånger rent industriell djurhållning där priset för konsumenterna kan pressas men priset för djuren ofta blir mycket högt. Djurhållningen har speciellt stor negativ inverkan på klimatet och världens biologiska mångfald. Djurhållningen är också en av de allra största orsakerna till markförstörelse, vattenbrist, vattenföroreningar och skövling av regnskog. Sverige har en mycket omfattande import av kött och foder och bidrar därigenom till negativ miljöpåverkan i andra länder.

Svenska djurbönder agerar på en konkurrensutsatt marknad som är gemensam i hela EU. Politiskt innebär det ett dilemma. Om de steg vi tar för att förbättra för djuren i Sverige får som konsekvens att maten från dessa djur blir så pass mycket dyrare att konsumenten väljer att köpa kött med ett annat ursprung, från en sämre djurhållning, har vi inte vunnit något djurskyddsmässigt sett. Om vi däremot kombinerar stärkta djurskyddskrav med åtgärder för en minskad men mer medveten konsumtion av animaliska livsmedel – där växtbaserade alternativ får en mer framträdande roll och animaliska alternativ uppfyller höga djurskyddskrav – så blir både djuren, folkhälsan och miljön vinnare. Mitt partis klimatpolitik innehåller förslag som vegonorm och klimatskatt på livsmedel som kan bidra till en minskad köttkonsumtion generellt. För att mer specifikt träffa det djurskyddsmässigt sämsta köttet vill vi komplettera detta med en skatt på kött där antibiotika har överanvänts i djurhållningen. Det uppmuntrar till att välja både mindre och bättre kött.

10. Inrättande av beredskapslager, punkt 6 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motionerna

2025/26:546 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,

2025/26:1394 av Sten Bergheden (M),

2025/26:1662 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 1,

2025/26:1985 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2025/26:3224 av Marlène Lund Kopparklint (M) och

2025/26:3334 av Marlène Lund Kopparklint (M).

Ställningstagande

Under pandemin fick vi lära oss att störningar i utrikeshandeln snabbt kan få stora konsekvenser för den inhemska produktionen, och svenskt jordbruk tenderar att vara extra sårbart eftersom det importerar en stor mängd insatsvaror. Någon omfattande lagerhållning för beredskapsändamål finns i dag inte i Sverige.

Jag och mitt parti menar, i likhet med regeringens livsmedelsberedskapsutredning (SOU 2024:8), att det är hög tid att vi stärker vår beredskap för att mildra de negativa konsekvenserna av allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. Beredskapslagring kommer att vara en del av lösningen och den behöver i synnerhet omfatta varor inom jordbruksområdet som krävs för framställning av nödvändiga livsmedel. Bland dessa insatsvaror finns drivmedel, foder, gödsel och vissa växtskyddsmedel. Det är hög tid att regeringen agerar i frågan och slutar skjuta den framför sig. Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) lägger en bra grund för beredskapsarbetet i sitt förslag om en ny livsmedelsberedskapslag och regeringen bör gå vidare med utredningens förslag i en proposition.

11. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (S)

av Åsa Westlund (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Johan Löfstrand (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30 och
avslår motionerna

2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3,
2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1,
2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M) och
2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 23.

Ställningstagande

I händelse av kris eller ytterst krig är det A och O att vi har tillgång till mat. Det förändrade omvärldsläget har visat på sårbarheter i livsmedelskedjan. Sverige behöver trygga en säker dricksvattenförsörjning.

Bland annat anser vi att kunskapen om livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap behöver stärkas hos både producenter och konsumenter. Ett samarbete med branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut är viktigt för att uppnå detta.

12. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 och
avslår motionerna

2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3,
2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M),
2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 23 och
2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Tillgången till näst intill obegränsat med rent vatten har länge varit en självklarhet i Sverige. När vi vrider på kranen i hemmet eller på arbetsplatsen är vi vana vid att få ut dricksvatten i världsklass. Vi lever också i ett land med långa kuststräckor där havet är en plats för både rekreation och små- och storskaliga näringsverksamheter. Det senaste årtiondet har dock gett oss anledning att inse att vi inte kan ta allt detta för givet. Den svenska va-infrastrukturen är föråldrad och behöver klimatanpassas för mer extremt väder i framtiden, grundvattennivåer har blivit lägre och spår av kemikalier, läkemedel och mikroplaster är mer vanligt förekommande i dricksvattnet än tidigare. Också ur ett beredskaps- och sårbarhetsperspektiv är tillgången på rent dricksvatten en viktig fråga, inte minst i den fortsatta totalförsvarsplaneringen.

Ur ett beredskapsperspektiv har frågan om tillgången på rent dricksvatten ytterligare dimensioner. Av dessa anledningar finner Centerpartiet det relevant att utveckla en nationell vattenresursstrategi som tar ett helhetsgrepp om vem eller vilka som ska få vatten, vid vilket tillfälle samt hur mycket i tider av stor vattenbrist. Ju robustare den grundläggande vatteninfrastrukturen är, desto mindre är sannolikheten att dricksvattnet ska bli otjänligt.

13. Dricksvattenberedskap, punkt 7 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 23 och avslår motionerna

2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3,

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1,

2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M) och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 30.

Ställningstagande

Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer, och klimatförändringarna kommer att medföra fler och längre värmeböljor. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen.

Den akuta dricksvattentillgången behöver säkerställas för alla vid långvarig värme och vid risker för vattenbrist i delar av landet men även för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Detta innebär att dricksvatten behöver finnas tillgängligt på offentliga platser.

14. Livsmedelspriser, punkt 8 (S)

av Åsa Westlund (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Johan Löfstrand (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 16 och 20 samt
avslår motion
2025/26:2912 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Svenska folket fortsätter att brottas med höga matpriser. Varannan ensamstående förälder med lägre inkomst har inte råd att sätta näringsrik mat på bordet. Samtidigt är det tydligt att de höga priserna är en följd av dålig konkurrens och marknadsmisslyckanden. Det är viktigt att agera nu.

Till att börja med måste transparensen kring livsmedelsföretagens kostnader och vinster förbättras. Om myndigheter och politiker kan spåra var oskäligen prishöjningar uppstår kommer aktörerna att behöva konkurrera hårdare i framtiden. Det skulle gynna både svenska hushåll, som får betala mindre i butik, och lantbrukare, som får ett starkare förhandlingsläge.

Vidare bör märkningen av livsmedel i butiker förtydligas och kvalitets-säkras vad gäller prisförändringar, krympflation, hållbarhet och hälsa. Det behöver bli tydligare för konsumenterna vad de faktiskt betalar för, och det ska vara enkelt att se rabatter, kampanjpriser och vad priserna varit den senaste månaden. Det ska också tydligt framgå om en vara blir mindre utan att priset sänks. Dessutom bör livsmedlens hälsoinnehåll framgå tydligare för att hjälpa konsumenter att göra informerade val. Konsumenter ska enkelt kunna ta reda på om en produkt exempelvis är sockerfri, har låg andel mättat fett eller innehåller små mängder salt. Detta gör det möjligt för alla konsumenter att välja mat som är både prisvärd och hälsosam.

15. Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan, punkt 9 (S)

av Åsa Westlund (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Johan Löfstrand (S) och Aida Birinxhiku (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:3593 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 19 och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 18 och 21 samt avslår motion

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi ser behov av stärkta insatser för att främja livsmedelsindustrin. Till att börja med finns det i Sverige endast ett fåtal grossister. De tre matjättarna äger varsin grossist som de köper majoriteten av sina varor från och det finns bara en fullsortimentsgrossist som säljer till fristående butiker. Det innebär att lite eller ingen försäljning sker mellan koncernerna. Den låga konkurrensen leder till höjda priser och försvårar för nya grossister att etablera sig på marknaden. Vi vill öka konkurrensen i grossistled genom att t.ex. skärpa kraven på butikskedjor att sälja varor till sina konkurrenter eller begränsa inlåsansde avtal.

Vidare behöver de stora koncernernas marknadsmakt begränsas, inte minst för att pressa matpriserna. Vi vill tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsmakt. Vidare vill vi se över Sveriges genomförande av EU:s direktiv om regler för otillbörliga handelsmetoder (UTP), som i nuläget ger ökad makt till globala leverantörer på den svenska marknadens bekostnad. Samtidigt har små och medelstora producenter allt svårare att nå ut. Ett fåtal aktörer kontrollerar både distribution och butikshyllor. Det gör att lokalproducerad och hållbar mat trängs undan. Vi vill förenkla för små och medelstora producenter att ta plats på marknaden, stärka konkurrensen och göra upp med marknadsmisslyckandet inom livsmedelskedjan.

16. Konkurrens och handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan, punkt 9 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21 och

avslår motionerna

2025/26:3593 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 19 och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 18 och 21.

Ställningstagande

Över tid har det skett en allt kraftigare koncentration inom svensk dagligvaruhandel där antalet aktörer på marknaden sjunker till följd av uppköp. Den ökade koncentrationen innebär en risk för bristande konkurrens som drabbar både livsmedelsproducenter och konsumenter. Regeringen bör säkerställa att Konkurrensverket har tillräckliga resurser och verktyg för att analysera affärer och garantera att det finns en tillräcklig konkurrens inom dagligvaruhandeln.

17. Livsmedelsproduktionens förhållande till miljö- och klimatmål, punkt 10 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Klimatpolitiska rådet har konstaterat att det i regeringens livsmedelsstrategi finns ett tydligt mål om att livsmedelsproduktionen ska öka utan att man specificerar hur det ska gå till. Man fastslår att en ökad livsmedelsproduktion dock behöver vara förenlig med beslutade klimat- och miljömål. Klimat-

politiska rådet har i en tidigare analys visat att det är möjligt att förena livsmedelsproduktion med minskad klimatpåverkan utan att göra avkall på andra miljömål.

Vänsterpartiet instämmer i den kritik som Klimatpolitiska rådet framför och anser att regeringen skyndsamt bör följa rådets rekommendationer. Regeringen bör därför ges i uppdrag att förtydliga hur livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion ska uppnås inom ramen för klimat- och miljömål.

18. Forskning och innovationsarbete, punkt 11 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 36 och
avslår motion

2025/26:2401 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Genom forskning och utveckling kan vi främja en ekologiskt, ekonomiskt och socialt uthållig produktion. Den snabba teknikutvecklingen i samhället i stort präglar även jordbrukssektorn. För att fortsatt hålla den svenska jordbrukssektorn i framkant krävs därmed ett ständigt innovationsarbete. Därför bör åtgärder för att stärka forsknings- och innovationsarbetet inom näringen övervägas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:77 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar.

Motioner från allmänna motionstiden 2025/26

2025/26:192 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ta fram konkreta mål och mätbara indikatorer för Sveriges självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel inom ramen för livsmedelsstrategin, med fokus på nationell beredskap, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:410 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att inrätta ett statligt kontrollorgan med fokus på livsmedelsfusk, liknande de specialenheter med fokus på livsmedelsfusk som finns i bl.a. Danmark, Nederländerna och Storbritannien, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:546 av Isak From m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa uppbyggnaden av strategiska lager av baslivsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:641 av Heléne Björklund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa krav på skriftlig information vid ursprungsmärkning av kött på restaurang och i storhushåll och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:771 av Lena Bäckelin och Anna-Caren Säterberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en robust livsmedelsförsörjning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:840 av Marie-Louise Hänel Sandström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förtydliga innehållsdeklarationen på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:884 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera eventuella fördelar med ett statligt ansvar för ekologisk märkning och certifiering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:888 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler EU-länder bör studera förutsättningarna för att införa ett krav inom EU på att redovisa produkters klimatavtryck på förpackningen och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1394 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att planera för tillräckliga beredskapslager för livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1527 av Emma Ahlström Köster (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att undersöka möjligheten att säkerställa att befintliga regler enligt LIVSFS 2008:13 uppdateras för att klargöra tekniska minimistandarder för skydd mot sabotage och skadegörelse samt främja decentraliserade och kostnadseffektiva lösningar för vattenrening, grävattenåtervinning och toaletter utan dricksvatten för att avlasta central infrastruktur under en övergångsperiod, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:1601 av Magnus Manhammar och Gustaf Lantz (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera förutsättningarna för införande av gränsvärden för PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1662 av Emma Ahlström Köster (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa stöd till små och medelstora jordbruk för gårdsnära spannmålslager som en del av landets civila beredskap och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1721 av Marie Nicholson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en mer enhetlig tillämpning av livsmedelslagstiftningen mellan landets kommuner kan åstadkommas och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1985 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheterna att i väntan på högre självförsörjningsgrad planera för beredskapslager för säkrad livsmedelstillgång och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2251 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för Sverige att öka självförsörjningsgraden på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2359 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för Sverige att öka självförsörjningsgraden på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2401 av Markus Wiechel (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om en nationell strategi för hållbart utnyttjande av sälprodukter och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2404 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa informationsplikten avseende ursprung på kött för restauranger och storhushåll och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort undantaget om ursprungsmärkning för bearbetat kött och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2438 av Sailsa Quicklund (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket kan ta ett samlande ansvar i det fortsatta arbetet kring att förhindra farliga substanser i kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på tillverkare och distributörer att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket ska kunna besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket mer konsekvent kan utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2574 av Sailsa Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge tydligare uppdrag till länsstyrelser och regioner för att stötta svenskt mathantverk och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2619 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta fritidsodlingens betydelse för livsmedelsberedskap och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att förtydliga hur livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion ska uppnås inom ramen för klimat- och miljömål och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som bidrar till att öka efterfrågan på hälsosamma livsmedel med låg klimatpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på regleringar inom livsmedelsindustrin som minskar matsvinnet i konsumentledet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2817 av Birger Lahti m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2822 av Mikael Larsson m.fl. (C):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av regelverk som möjliggör gårdsförsäljning av kött direkt på gård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en nationell strategi för fördelning av resurser vid stor vattenbrist och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att besluta om ett nationellt självförsörjningsmål för livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med förslagen i utredningen Livsmedelsberedskap för en ny tid och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna konkurrensen inom svensk dagligvaruhandel och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjda ambitioner för livsmedelsfusk och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya regler för ursprungsmärkning på restauranger och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka forsknings- och innovationsarbetet inom livsmedel och jordbruk och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2849 av Markus Wiechel (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för jägare som genomgått en särskild utbildning att sälja vildsvinskött från ett obegränsat antal djur, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn med syftet att främja offentlig upphandling av närproducerat viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2851 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förhindra vilseledande eller felaktig konsumentinformation rörande livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2856 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över religiösa och etiska särkrav och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter inom restaurangbranschen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter i färdigrätter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för minskad användning av palmolja och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en tydlig märkning av produkter som innehåller höga halter av palmolja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skärpta regler för palmolja i barnmat och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till mer information till konsumenter om problemen med palmolja och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta lagstiftning om märkning av salthalt i livsmedel där halten är hög, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagstiftning om märkning av tillsatt socker i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av rekommendationer om dagligt näringsintag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka medvetenheten kring riskerna med plast relaterat till förvaring och upphettning av mat och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för en tydligare märkning av plastprodukter som inte bör användas i mikrovågsugn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2912 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten och andra offentliga aktörer bör hålla sina avgifter så låga som möjligt så att priset kan bli lägre på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2981 av David Josefsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en översyn av hur riktlinjer för det kommunala tillsynsuppdraget kan utformas för att ytterligare främja möjligheterna att komma åt svarthandel och stöldgods i fråga om livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3080 av Dan Hovskär (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka självförsörjningsgraden i fråga om livsmedel i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3116 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för Sverige att öka självförsörjningsgraden av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3185 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska antas nationella och uppföljningsbara mål för produktionen och försörjningsförmågan av livsmedel i Sverige där en målsättning ska vara att vi producerar åtminstone 80 procent av den mat som konsumeras och som vi har goda förutsättningar att producera i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:3224 av Marlène Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över behovet av en nationell beredskapsplan för potatis, inklusive lagring, rådgivning till jordbruket och informationsinsatser till hushållen, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3332 av Marlène Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över behovet av en särskild beredskapsplan för att säkra försörjningen av kemikalier som används i dricksvattenproduktion och avloppsrening och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3334 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över om potatisen kan inkluderas som en strategisk gröda i Sveriges livsmedelsberedskap och totalförsvarsplanering och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3405 av Emma Berginger m.fl. (MP):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra en betydligt större grad av självförsörjning av livsmedel inom landet och skydda ekosystemen så att jordbruk, skogsbruk och fiske kan bidra till försörjningen och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gränsvärden för PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om provtagning av PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga rekommendationer för provtagning och förtäring av fisk, kräftor, vilt, svamp, frukt och bär från områden med höga halter PFAS och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3421 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda olika lösningar för att öka tillgången till dricksvatten på offentliga och kommersiella platser och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

214. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket i uppdrag att hos allmänheten förankra de nordiska näringsrekommendationerna, NNR 2023, som beaktar miljö och klimat, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3428 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka självförsörjningsgraden av livsmedel till 80 procent, inklusive insatsvaror, och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött och andra animalieprodukter på restauranger och inom storkök och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3432 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ursprungsmärkning på de animaliska livsmedel som serveras på restaurang och i storkök, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka den offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige eller tagits fram i strid med gällande EU-lagstiftning inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrikta konsumtionen av animaliska produkter på minskad mängd och bättre djurhållning och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelsbranschen måste tydliggöra information om bästföredatum och sista förbrukningsdag och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3563 av Martina Johansson och Mona Smedman (båda C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklat regelverk för att öka möjligheten att sälja mer viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3593 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta insatser för att främja livsmedelsindustrin och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i förhandlingar ska verka för att livsmedelsmärkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till” samt se över användningen av bästföredatum så att de inte missbrukas, för att minska matsvinnet,

och att ursprungsmärkning bör införas i hela EU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU ska ligga i framkant när det kommer till livsmedelsinnovation och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utöva påverkan så att EU höjer ambitionerna för rent och säkert dricksvatten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:3613 av Lina Nordquist och Helene Odenjung (båda L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare livsmedelsmärkning mot fetma och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och vinster och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka konkurrensen i livsmedelskedjans grossistled och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att märkningen av livsmedel i butiker bör förtydligas och kvalitetssäkras vad gäller prisförändringar, krympflation, hållbarhet och hälsa och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsmakt och förenkla för små och medelstora livsmedelsproducenter att verka på marknaden och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra den obligatoriska ursprungsmärkningen av kött på restaurang skriftlig och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utreda och underlätta regelverket för primärproducenter vad gäller försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kontrollmyndighetens rådgivning till små företag vad gäller livsmedelslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett ökat samarbete mellan branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut vad gäller livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 3 a och 10 a §§ och rubriken närmast före 3 a § lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Denna lag kompletterar

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, och

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143 av den 11 april 2024 om geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp för jordbruksprodukter, om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2019/787 och (EU) 2019/1753 samt om upphävande av förordning (EU) nr 1151/2012, och

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1753 av den 23 oktober 2019 om unionens åtgärder efter anslutningen till Genèveakten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar.

2 §²

Lagen kompletterar även följande förordningar, i de delar de innehåller bestämmelser som rör skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/787 av den 17 april 2019 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för

¹ Senaste lydelse 2021:204.

² Senaste lydelse 2021:204.

spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007,

3. *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013 av den 17 december 2013 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 352/78, (EG) nr 165/94, (EG) nr 2799/98, (EG) nr 814/2000, (EG) nr 1290/2005 och (EG) nr 485/2008,*

4. *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91, och*

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamen-

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, och

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamen-

tets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll) och delegerade akter och genomförandeakter till denna förordning.

Föreskrifter om kravspecifikationer

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *sådana kravspecifikationer som avses i artikel 20.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008.*

tets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll) och delegerade akter och genomförandeakter till denna förordning.

Föreskrifter om skyddade beteckningar³

3 a §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. sådana kravspecifikationer som avses i artikel 20.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1576/89,

2. det nationella invändningsförfarandet enligt artiklarna 10 och 56 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143,

3. den tidsfrist som avses i artiklarna 17.2 och 61.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143, och

4. en producentgrupps sammanfattning enligt artiklarna 32.1, 32.2 och 55.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143.

³ Senaste lydelse 2017:488.

⁴ Senaste lydelse 2017:488.

10 a §⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som *använder sig av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel* att lämna uppgifter om sin verksamhet till en kontrollmyndighet, ett organ med delegerade uppgifter eller en fysisk person som har delegerats vissa uppgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som *är aktör enligt artikel 2.1 e i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143* att lämna uppgifter om sin verksamhet till en kontrollmyndighet, ett organ med delegerade uppgifter eller en fysisk person som har delegerats vissa uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2026.

⁵ Senaste lydelse 2021:173.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2018:1654) om sanktioner vid intrång i rätten till vissa skyddade beteckningar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Bestämmelserna i 8 kap. 3–8 §§, 9 kap. och 10 kap. 9 § varumärkeslagen (2010:1877) ska tillämpas vid intrång i den rätt till en beteckning som följer av

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/787 av den 17 april 2019 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentationen och märkningen av andra livsmedel, skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008, i den ursprungliga lydelsen,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 av den 21 november 2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, i den ursprungliga lydelsen,

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1143 av den 11 april 2024 om geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp för jordbruksprodukter, om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2019/787 och (EU) 2019/1753 samt om upphävande av förordning (EU) nr 1151/2012, i den ursprungliga lydelsen,

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2025:953.

² Senaste lydelse 2025:953.

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, i den ursprungliga lydelsen,

4. *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 251/2014 av den 26 februari 2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1601/91, i den ursprungliga lydelsen,*

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1753 av den 23 oktober 2019 om unionens åtgärder efter anslutningen till Genève-akten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2411, eller

6. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2411 av den 18 oktober 2023 om skydd av geografiska beteckningar för hantverks- och industriprodukter och om ändring av förordningarna (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/1753, i den ursprungliga lydelsen.

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007, i den ursprungliga lydelsen,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1753 av den 23 oktober 2019 om unionens åtgärder efter anslutningen till Genève-akten inom Lissabonöverenskommelsen om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2411, eller

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2411 av den 18 oktober 2023 om skydd av geografiska beteckningar för hantverks- och industriprodukter och om ändring av förordningarna (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/1753, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2026.

BILAGA 3**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
12. Motioner som bereds förenklad		
2025/26:192	Serkan Köse (S)	
2025/26:410	Niels Paarup-Petersen (C)	
2025/26:771	Lena Bäckelin och Anna-Caren Säterberg (båda S)	
2025/26:840	Marie-Louise Hänel Sandström (M)	
2025/26:884	Magnus Manhammar (S)	
2025/26:888	Magnus Manhammar (S)	
2025/26:1601	Magnus Manhammar och Gustaf Lantz (båda S)	
2025/26:1721	Marie Nicholson (M)	
2025/26:2251	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2025/26:2359	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2025/26:2438	Saila Quicklund (M)	1–4
2025/26:2574	Saila Quicklund (M)	
2025/26:2619	Rickard Nordin (C)	1
2025/26:2817	Birger Lahti m.fl. (V)	9
2025/26:2822	Mikael Larsson m.fl. (C)	57
2025/26:2833	Helena Lindahl m.fl. (C)	14 och 22
2025/26:2849	Markus Wiechel (SD)	5 och 6
2025/26:2851	Markus Wiechel (SD)	
2025/26:2856	Markus Wiechel (SD)	2 och 4–13
2025/26:2981	David Josefsson (M)	
2025/26:3080	Dan Hovskär (KD)	
2025/26:3116	Sten Bergheden (M)	
2025/26:3185	Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C)	39
2025/26:3405	Emma Berginger m.fl. (MP)	28
2025/26:3419	Katarina Luhr m.fl. (MP)	13–15
2025/26:3421	Katarina Luhr m.fl. (MP)	24
2025/26:3422	Katarina Luhr m.fl. (MP)	214
2025/26:3428	Emma Nohrén m.fl. (MP)	7

2025/26:3563	Martina Johansson och Mona Smedman (båda C)	4
2025/26:3596	Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C)	67 och 68
2025/26:3613	Lina Nordquist och Helene Odenjung (båda L)	3
2025/26:3733	Åsa Westlund m.fl. (S)	26–28
